

Vzdělávání cizinců na Univerzitě Palackého v Olomouci a jejich adaptace v České republice

Sandra Oravcová

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Sandra ORAVCOVÁ**
Osobní číslo: **H09603**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Vzdělávání cizinců na Univerzitě Palackého
v Olomouci a jejich adaptace v České republice**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti vzdělávání cizinců a adaptace.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat.
Shrnutí dosažených výsledků a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BOBYSUDOVÁ, L.– HERNANDEZOVÁ, J. Cizinec a vzdělávání v České republice. Praha: OPU, 2005. ISBN 80-239-4741-9.

KŘOVÁK, J. a kol. Cizinci v České republice. Praha: Scientia, 2001. ISBN 80-722-3652-0.

PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-72-2.

VALENTA, M. a kol. Přístupy ke vzdělávání cizinců v České republice. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. ISBN 80-244-0586-5.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Martina Růžičková
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

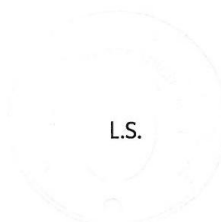
30. listopadu 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

4. května 2012

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 30.3.2012

.....
Koucky Pavlína

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užitje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vyrobené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce je zaměřena na problematiku terciárního vzdělávání cizinců a jejich adaptace v České republice. Sleduje, jakými specifiky je provázáno terciární vzdělávání těchto osob na území České republiky se zaměřením na Univerzitu Palackého v Olomouci a jejich adaptace, přičemž pozornost je věnována problematickým oblastem těchto sfér a možným formám jejich podpory při studiu i životě.

Praktická část se na základě osmi polostrukturovaných hloubkových rozhovorů s cizinci studujícími na Univerzitě Palackého v Olomouci snaží zmapovat vzdělávání cizinců na vysoké škole Palackého v Olomouci, zaznamenat problematické oblasti jejich vzdělávání a adaptace v České republice. Na základě získaných poznatků se pokusí přinést rady a doporučení na změnu.

Klíčová slova:

Cizinci, terciární vzdělávání, terciární vzdělávání cizinců, adaptace.

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the problems regarding the tertiary education of foreigners and their adaptation in the Czech Republic. It monitors the features accompanying the tertiary education of these human beings in the Czech Republic focusing on Palacký University in Olomouc. Moreover, it concentrates on the adaptation, where the attention is devoted to problematic fields of these spheres and possible forms of supporting foreigners during studies and lives.

The practical part strives to show the education of foreigners at Palacký University in Olomouc on the basis of eight semi-structured detailed interviews. Furthermore, it tries hard to determine the problematic fields of their education and adaptation in the Czech Republic. Having fulfilled all the steps mentioned above, this assignment is going to provide some recommendations to change the problematic matters.

Keywords:

Foreigners, tertiary education, tertiary education of foreigners, adaptation.

Poděkování

Na tomto místě bych velice ráda poděkovala vedoucí mé práce Mgr. Martině Růžičkové za vstřícnost, ochotu a cenné rady při vedení této bakalářské práce a všem účastníkům výzkumného šetření za jejich ochotu, upřímnost a čas.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 CIZINCI V ČESKÉ REPUBLICE	12
1.1 CIZINCI.....	12
1.2 ADAPTACE CIZINCŮ V ČESKÉ REPUBLICE	14
1.2.1 Kultura.....	15
1.2.2 Jazyk.....	16
1.3 PROBLEMATIKA SOUŽITÍ S CIZINCI	17
1.3.1 Stereotypy a předsudky	18
1.3.2 Xenofobie a rasismus	19
1.3.3 Diskriminace	19
2 CIZINCI NA ČESKÝCH VYSOKÝCH ŠKOLÁCH	21
2.1 CIZINCI A ČESKÉ ŠKOLSTVÍ.....	21
2.2 VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM ČESKÉ REPUBLIKY	21
2.2.1 Předškolní vzdělávání	21
2.2.2 Základní vzdělávání	22
2.2.3 Střední vzdělávání	23
2.2.4 Vyšší odborné vzdělávání	23
2.2.5 Vysoké školy	24
2.2.6 Studium cizinců na českých vysokých školách.....	25
2.3 VYSOKOŠKOLSKÝ STUDENT Z HLEDISKA VÝVOJOVÉ PSYCHOLOGIE	26
3 CIZINCI NA UNIVERZITĚ PALACKÉHO V OLOMOUCI	29
3.1 UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI	29
3.2 UNIVERZITA PALACKÉHO JAKO KŘÍŽOVATKA KULTUR.....	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 REALIZACE VÝZKUMU	33
4.1 CÍL VÝZKUMU	33
4.1.1 Dílčí cíle	33
4.1.2 Výzkumné otázky.....	33
4.2 VÝZKUMNÝ VZOREK	34
4.3 DRUH VÝZKUMU	35
4.4 METODA VÝZKUMU.....	35
4.5 ORGANIZACE A PRŮBĚH VÝZKUMU	36
4.6 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	37
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	39
5.1 KATEGORIE	39
5.1.1 Kategorie č. 1 – Důvod studia v České republice	39
5.1.2 Kategorie 2- Systém studia/výuky	41
5.1.3 Kategorie 3 – Přístup pedagogů k cizincům.....	43
5.1.4 Kategorie č. 4 – Adaptace v České republice.....	44
Trs použitý v této kategorii: adaptace, kultura, jazyk	44
5.1.4.1 Subkategorie 1- kultura	44

5.1.4.2	Subkategorie- jazyk.....	45
5.1.5	Kategorie č. 5 – Kurzu češtiny	46
5.1.6	Kategorie č. 6 – Volný čas	47
5.1.7	Kategorie č. 7 – Budoucnost respondentů v České republice.....	48
5.2	ODPOVĚDI NA DÍLČÍ CÍLE VÝZKUMU.....	50
5.3	ODPOVĚDI NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY	51
6	SHRNUTÍ VÝZKUMU.....	55
	ZÁVĚR	57
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	59
	SEZNAM TABULEK.....	62

ÚVOD

Předkládaná bakalářská práce se věnuje vzdělávání cizinců v České republice se zaměřením na Univerzitu Palackého v Olomouci a jejich adaptace v naší zemi. Hlavní tendencí k výběru tématu dané práce je osobní zkušenost a každodenní kontakt se studenty cizí státní příslušnosti na uvedené univerzitě. Dalším faktorem a impulsem pro sepsání byla také aktuálnost tematiky cizinců v České republice, neboť počet studentů s cizí státní příslušností na českých vysokých školách každým rokem stoupá stejně jako celkový počet cizinců v České republice.

Teoretická část bakalářské práce je rozdělena do tří kapitol, v nichž jsou shromážděny obecné poznatky a teorie. První kapitola se věnuje základním charakteristikám a adaptaci cizinců v naší zemi, včetně uvedení negativních postojů a předsudků vůči těmto osobám ze strany majoritní společnosti. Druhá kapitola je zaměřena na systém vzdělávání České republiky, přičemž uvádím i specifika vzdělávání cizinců na českých vysokých školách. Třetí a zároveň poslední kapitola se již výhradně věnuje Univerzitě Palackého v Olomouci a možnostmi, které studujícím cizincům nabízí. V praktické části se pomocí kvalitativních metod pokouším zjistit hlavní cíl výzkumu, kterým je zmapovat vzdělávání cizinců na Univerzitě Palackého v Olomouci, zaznamenat problematické oblasti jejich vzdělávání a adaptace v České republice a provést doporučení na změnu. Pro zjištění hlavního cíle využívám metod polostrukturovaného rozhovoru a pro zpracování dat jsem se rozhodla použít trsy s tematickým přeryvem.

Při zpracování jsem se tedy opírala nejen o odbornou literaturu, ale na problematiku jsem se díky výzkumu zaměřila pohledem samotných cizinců (studentů). Tuto skutečnost hodnotím jako nejpřínosnější účel práce, neboť jejich prožívání může být ve skutečně jiné, než popisy v knihách sepsané většinou příslušníky majority. Domnívám se, že práce a její výsledky mohou být inspirací nejen pro pedagogy uvedené Palackého univerzity, ale i pro ostatní vyučující cizinců a zároveň také pro laickou veřejnost, která je, dle mého názoru, stále nedostatečně informována, i přes stále častější možnosti kontaktu s nimi. Tato neznalost může samozřejmě zapříčinit negativní postoje a pohnutky. Snad bude tedy tato práce pro ně přínosem, jak se ostatně stalo i v případě mé osoby.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CIZINCI V ČESKÉ REPUBLICE

Počet cizinců v České republice neustále narůstá. Zatímco v roce 1993 jich zde pobývalo (s pobyty trvalými a dlouhodobými pobyty nad 90 dní) cca 70 000, v roce 2005 to již bylo 201 000 a v roce 2010 cca 424 000 (www.czso.cz [online]). Není tedy divu, že se jejich osudy staly předmětem výraznějšího zájmu z pohledu původního obyvatelstva. V současnosti o cizince jeví zájem média, veřejnost a postupně i politici (Rákoczyová, Trbola, 2009). Ačkoliv v porovnání s ostatními evropskými státy je podíl přistěhovalců stále relativně malý (4%), např. v Lucembursku tvoří cizinci téměř 45% obyvatelstva (www.czso.cz [online]), není pochyb o tom, že Česká republika se postupem času změnila z tranzitní země (přechodní) na cílovou (Rákoczyová, Trbola, 2009).

1.1 Cizinci

Zákon č. 326/1999 Sb., *o pobytu cizinců na území České republiky* definuje cizince takto: „*Cizincem se rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie*“ (www.mvcr.cz [online]). Günter (in Assenza, 2007) definuje pojem cizince jako obecné označení pro osobu, která nepochází „odsud“, a dodává, že pro samotné cizince má toto slovo negativní nádech. Šišková (2001) spatřuje určujícím faktorem pro to, abychom někoho mohli označit jako cizince, státní občanství. Právě to totiž určuje vztah mezi osobou a danou zemí, který je založen na právech a povinnostech. Je zároveň velmi důležité uvědomit si, že jako občan nesmí být nikdo nucen příslušnou zemí opustit. Tuto jistotu však postrádá každý cizinec, neboť není právoplatným občanem, tudíž při porušení zákonů země může být za určitých podmínek vyhoštěn.

Obecně do České republiky míří převážně migranti z evropských zemí (33% z EU, mimo EU 44%), imigranti z Asie tvoří asi 20%, z Afriky 1% a Ameriky 2% (Rákoczyová, Trbola, 2009). Pokud se zaměříme na státní občanství daných cizinců, zjistíme, že drtivě nejpočetnější je menšina z Ukrajiny (cca 124 000 osob), na druhém místě se drží slovenská menšina (cca 70 000 osob) a na třetím místě se umístili Vietnamci (cca 60 000 osob). Tyto statistiky v sobě zahrnují jak jedince, kteří mají povolení k trvalému pobytu, tak jedince pobývajících zde přechodně (krátkodobá a dlouhodobá víza). Statistika myslí rovněž na azylanty, nicméně jejich počet je vzhledem k vysokým číslům takřka zanedbatelný- cca 2 100 osob (www.czso.cz [online]).

V případě národnostních menšin jde většinou o občany České republiky, kteří se od ostatních občanů odlišují společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi. Ač příslušník národnostní menšiny získal české státní občanství, hlásí se k národnosti jiné (Šišková, 2001). Průcha (2001) však podotýká, že na pojem národnost nelze nahlížet pouze objektivně, neboť se jedná i o subjektivní postoj každého jedince. Národností rozumíme příslušnost k určitému národu. Nepřehlednost vymezení pojmu národ Průcha (2001) ještě umocňuje jeho dvojím pojetím, kdy můžeme národ chápat ve smyslu etnickém jako *„soubor osob o obvykle se společným jazykem, společnou historií, tradicí a zvyky, společným územím a národním hospodářstvím“* (Průcha, 2001, s. 23), nebo národ ve smyslu politickém, kdy se jedná o soubor osob se státní příslušností daného státu (Průcha, 2001).

Pro mnoho cizinců se stala Česká republika druhým domovem. Za svůj pobyt stačili poznat kulturu, jazyk, tradice a navázat přátelské vazby, přesto o sobě mnozí hovoří jako o cizincích a jsou přesvědčení, že se nikdy nemohou stát plnohodnotnými Čechy a že nejsou schopní plné asimilace. Důvodem tohoto postoje může být jednak přístup hostitelské společnosti, ale také nezpřetrhané vazby se zemí původu (Rákoczliviová, Trbola, 2009). Tuto citovou vazbu vážně ovlivňuje i samotná etnicita, tedy *„vzájemně provázaný systém kulturních (materiálních a duchovních, rasových, jazykových a teritoriálních faktorů, historických osudů a představ o společném původu, působících v interakci a formujících etnické vědomí člověka a jeho etnickou identitu“* (Velký sociologický slovník I, 1996, s. 275). Každé etnikum se vyznačuje svou vlastní etnicitou a Průcha (2001) dodává, že opět se jedná jak o objektivní, tak i subjektivní postoje každého jedince. Jako subjektivní komponent označujeme etnické vědomí (neboli etnická identita), které chápeme jako *„vědomí sounáležitosti s určitou etnickou skupinou na základě společně sdílených objektivních komponentů etnicity nebo rodového původu“* (Velký sociologický slovník I, 1996, s. 241-241)

Charakteristickým rysem migrace po celém světě je koncentrace cizinců ve větších městech, pro imigraci v České republice je tedy příznačné, že největší počet cizinců se vyskytuje v hlavním městě Praha. Mezi další pro cizince populární města v České republice patří Plzeň, Brno, Pardubice a Mladá Boleslav Rákoczyová, Trbola, 2009). Za hlavní důvod migrace se obecně považuje pohyb osob z chudých oblastí do oblastí ekonomicky silnějších, dalším důvodem může být také např. neuspokojivá politická situace a nestabilita v zemi (Šišková, 2001).

1.2 Adaptace cizinců v České republice

Velký sociologický slovník uvádí, že slovo adaptace bylo přejato z latinského *adaptatio*, které v doslovném překladu znamená „přizpůsobení se“. Jedná se o proces schopnosti individua nebo skupiny přežít v daném sociálním a přírodním prostředí (Maříková, Petrusek, Vodáková, 1996). Adaptací tedy v obecném slova smyslu rozumíme přizpůsobení se něčemu. Z tohoto hlediska můžeme rozlišovat adaptaci biologickou (přizpůsobení organismu měnícím se životním podmínkám); adaptaci v lékařském smyslu (přizpůsobení se změnám vnitřního a vnějšího prostředí, jehož výsledkem je vyrovnanost vnitřního prostředí); adaptaci z vývojově-psychologického hlediska a adaptaci sociální, kterou rozumíme přizpůsobení se člověka novým sociálním podmínkám (Mareš, Průcha, Walterová, 2001). S procesem adaptace je nutné spojovat také pojem adaptability, který označuje míru přizpůsobivosti (Průcha, Walterová, Mareš, 2001).

Průcha (2001) uvádí, že klasifikovány mohou být i strategie adaptace. Svou klasifikaci provádí dle schématu, jehož autorem je J. W. Berry (1980). Schéma zahrnuje čtyři strategie adaptace, a to: integraci; asimilaci; separaci a marginalizaci.

- **Integrace** je takovým způsobem adaptace, kdy imigranti přiznávají, že je pro ně potřebný kontakt s kulturou hostitelské země, ale zároveň usilují i o udržení své vlastní kultury. Při integraci dochází ke splynutí dominantní kultury s původní (Průcha, 2001).
- **Asimilací** rozumíme takový způsob adaptace, při kterém se imigranti snaží o co největší kontakt s kulturou hostitelské země, přičemž svou původní kulturu začínají považovat za méně důležitou pro život v nové zemi. (Průcha, 2001).
- **Separaci** Průcha (2001) vlastně ani neoznačuje jako adaptaci, neboť v tomto případě imigranti nepovažují kontakt s kulturou a příslušníky dominantní kultury za důležitý, tudíž setrvávají v určité izolaci od ní a zůstávají pouze se svou vlastní kulturou.
- **Marginalizaci** považujeme jako strategii takových imigrantů, kteří necítí potřebu kontaktu s dominantní kulturou, ale neuchovávají si ani svou původní kulturu. Jejich identita tak není kulturně opřena ani o kulturu svých rodičů, ani o kulturu hostitelské země. Identifikují se jen se subkulturou své vlastní skupiny (Průcha, 2001).

Všeobecně nejkladněji hodnocenou strategií adaptace je integrace, a dochází tak ke vzniku mnoha integračním politickým strategiím. V České republice dochází k rozvoji integrační politiky po roce 2000, kdy byl vládou schválen základní koncepční dokument v této oblasti. Dokument s názvem *Koncepce integrace cizinců na území České republiky* předkládá klíčové předpoklady úspěšné integrace cizinců, kterými jsou vzájemné vztahy cizinců a majoritní společnosti, znalost češtiny, socio-kulturní orientace cizinců ve společnosti a ekonomická soběstačnost cizinců (Rákoczyová, Trbola, 2011). Integraci označují jako proces, který je do značné míry závislý na cizincích samotných, tedy na jejich ochotě začlenit se do nové společnosti. Nelze však přehlížet i značný podíl hostitelské společnosti na integračním procesu v procesu podmínek, jež vytváří v podobě politiky, institucím a i postojům (vůči přistěhovalcům samotným, vůči migraci a integraci obecně (Rákoczyová, Trbola, 2011). Bosswick a Heckmann (2006, in Rákoczyová, Trbola, 2011, s. 10) upřesňují integraci jako „proces interakce mezi přistěhovalci a hostitelskou společností; v tomto procesu má ovšem společnost větší moc i prestiž.“

1.2.1 Kultura

Pojem kultura pochází z latinského *kultura*=pěstování. Původní význam z obdělávání půdy přerostl ve význam „obdělávání ducha“ (*Velký sociologický slovník I*, 1996). Podle Herdera kultura nahrazuje fyzické a další nedostatky člověka, a tak se stává nástrojem k adaptaci na své životní prostředí. Z tohoto pojetí tedy vychází, kultury se liší na základě rozdílností životních prostředí, ve kterých se vyvíjejí (Kocourek in Assenza a kol., 2007). V důsledku kontaktu odlišných kultur dochází k tzv. akulturaci, kterou chápeme jako proces působení jedné kultury na druhou a naopak, a vede tak k osvojování kulturních vzorců jednou nebo více skupinami (Průcha, Walterová, Mareš, 2001).

Odborníci dělí proces akulturace do 5 základních fází. V první fázi dochází ke konfrontaci kultur, během níž se poznávají vzájemné klady a zápory. Druhá fáze spočívá v akceptování jistých kulturních obsahu a v jejich selekci. Třetí fáze se projevuje přijetím vybraných kulturních obsahu do vlastního kulturního systému. Poté následuje souběžná modifikace a celý proces je zakončen akulturačními reakcemi, které mohou být buď negativní- bránění čistoty vlastní kultury, nebo pozitivní- vítání kulturních změn, chápání akulturace jako obohacení (*Velký sociologický slovník I*, 1996).

Při setkání s jinou kulturní realitou většinou dochází k prožívání tzv. kulturního šoku. „*Jeho zdrojem je konfrontace vlastní kultury s odlišnými ideovými, normativními*

a jazykovými významy. Člověk vstupující do neznámého kulturního prostředí může být dezorientován a stresován zejména proto, že nemůže uplatnit své dosavadní zkušenosti a odhadnout jednání okolí“(Konečná in Valenta, 2003, s. 21).

1.2.2 Jazyk

Jazyk řadíme mezi kulturní prvky a označujeme jej jako „*konvenční systém znaků používaný pro účely sociální komunikace*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 94). Jazyk se v procesu začleňování a integrace cizinců stává prioritním prvkem tohoto procesu, jeho neovladatelnost může vést až k (často nechtěné) segregaci a nepochopení ze strany majoritní společnosti. Potřebné jazykové dovednosti jsou vyžadovány zejména při nástupu do školy a pro udělení trvalého pobytu (www.mvcr.cz [online]).

V případě zájmu o udělení trvalého pobytu musí cizinci podstoupit jazykové zkoušky a dokázat tak, že svými znalostmi dosáhli úrovně A1 společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Zkoušky mohou uchazeči vykonat ve všech větších městech (Praha, Brno, Plzeň, Ostrava ad.) a jsou většinou vázány na vysoké školy a školy s právem státní jazykové zkoušky (ve Zlíně je to např. Gymnázium a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky). Zkouška je při prvním pokusu zdarma (poukaz od Odboru azylové a migrační politiky), při každém opakování je uchazeč o trvalý pobyt nucen zaplatit 1500 Kč. Zkouška se skládá ze 4 částí- čtení (práce s textem), poslech, psaní a mluvení (www.cestina-pro-cizince.cz [online]). Pro cizince, kteří v průběhu 20 let před žádostí o povolení trvalého pobytu studovali po dobu jednoho roku na základní, střední či vysoké škole, kde byl vyučovacím jazykem jazyk český, tato zkouška není povinná (www.mvcr.cz [online]).

Většina imigrantů pochází z kulturně a jazykově blízkých oblastí (Ukrajina, Slovensko, Bělorusko atd.), tudíž je pro ně integrace jednodušší než pro vzdálenější oblasti (např. Vietnamci). Při osvojování jazyka českého hraje důležitou roli genetická příbuznost těchto jazyků (vznik ze společného prajazyka, čeština patří do skupiny indoevropské-slovanská podskupina), dále dle příbuznosti rodného jazyka s češtinou v rámci typologické klasifikace jazyků (čeština jako flexivní jazyk) a posledním důležitým faktorem je znalost latinky- problematické např. pro vietnamské přistěhovalce (Černý, 1998).

Pro cizince vzdělávající se v českém jazyce je na trhu řada učebnic češtiny pro cizince. Mezi nejužívanější patří kniha od Lídy Holé *Czech Step by Step/New Czech Step by Step* (Česky krok za krokem). Kniha je určena pro začátečníky až mírně pokročilé, ve dvaceti

lekcích podává výklad o základech české gramatiky- těžištěm je gramatický rod a sloveso, využívá angličtiny jako mediačního jazyku (v dostupnosti je ale také verze s německým jazykem). Strukturou jednotlivých zadání se podobá struktuře zkoušky po žádosti na udělení trvalého pobytu, jazykové dovednosti studentů jsou tedy prověřovány pomocí cvičení na čtení, mluvení, psaní a poslech. Učebnice je pro učitele češtiny jako cizího jazyka populární i z důvodu uvádění prvků obecné češtiny (Holá, 2008).

V komunikaci však nejde pouze o znalosti jazykové (znalost slov, gramatiky), ale i o vhodný výběr jazykových prostředků- např. zatímco při komunikaci na vysokých školách je v české kultuře naprosto nepřipustné oslovování učitelů bez titulů- oslovit např. doc. PhDr. Novákovou, CSc. jenom „Paní Nováková“ by bylo nepřipustné, ale např. Finové to berou jako samozřejmost a nepociťují to jako nedostatek úcty. Touto problematikou se zabývá tzv. interkulturní komunikace, která se zabývá i neverbálními prvky dorozumívání (Průcha, 2001).

1.3 Problematika soužití s cizinci

Česká republika patřila dlouhou dobu mezi země, které byly pod komunistickou nadvládou uzavřené před světem, tudíž čeští obyvatelé nemohli nasbírat patřičné zkušenosti s různorodými národnostmi, jež vykazují odlišný způsob chování, uznávají jiné hodnoty a tradice, jinak komunikují a mají odlišná očekávání než Češi. Přestože uplynulo více jak 20 let od politických změn v naší republice- a počet cizinců neustále stoupá- , i tak se u mnoha obyvatel objevuje strach z cizinců (Šišková, 2001).

Průcha (2001) uvádí, že výhrady vůči cizincům pramenily, a dle mého názoru stále pramení, zejména z názoru, že cizinci měli významný podíl na enormním růstu kriminality, a přispěli tak k poklesu bezpečnosti v zemi. Silné byly a jsou rovněž obavy z negativních ekonomických vlivů cizinců (činnost mafií, podvody, praní špinavých peněz aj.). Assenza (2007) se domnívá, že Češi jsou zastánci úplné integrace cizinců, dokonce až asimilace. Pak totiž ztrácí obavu z cizince, který se plně přizpůsobí našim zvykům a kultuře. To ovšem pro mnoho cizinců znamená popření vlastní identity. Autor tento názor vyvozuje zejména z faktu, že Češi nebyli dlouhodobě zvyklí s cizinci žít. V zemích Evropské unie se přitom v současnosti prosazuje nový přístup v integraci cizinců – tzv. občanská integrace, jejímiž parametry je dodržování norem dané společností ze strany cizince, ale i respektování odlišných kulturních zvyklostí (jazyk, náboženství či tradic) ze strany

majoritní společnosti, pokud však nejsou v rozporu s právem a všeobecně uznávanými společenskými pravidly a hodnotami.

Důkazem toho, že problematika cizinců se v posledních letech těší obrovskému zájmu, je i skutečnost, že dokonce i nynější biblické studie se zabývají postavením cizince a jeho přijetím většinové společnosti. V době globalizace a neustálé kulturní pluralitě církev zastává tento názor: „*Církev je povolána k tomu, aby ve světle víry probrala tuto situaci v přesvědčení, že tento historický okamžik představuje také výzvu, aby se vrátila k větší evangelijní věrnosti*“ (Bianchi, 1998, s. 3). V Bibli může být cizinec považován sice za bratra, ale nikdy nebude „stejný“. Vzájemnou odlišnost však musíme všichni bez rozdílu respektovat a přijmout, jedině tak lze dosáhnout bratrství a míru (Bianchi, 1998).

1.3.1 Stereotypy a předsudky

Průcha (2001) označuje stereotypy a předsudky jako termíny, jež mají stejnou psychologickou podstatu: „*Jsou to představy, názory a postoje, které určité skupiny lidí chovají k jiným skupinám nebo k sobě samým*“ (Průcha, 2001, s. 36). Zároveň však dodává, že existují autoři, kteří „*odlišují předsudky jako takové názory a postoje, které obsahují vesměs nepříznivý nebo nepřátelský vztah vůči jiným, zatímco stereotypy mohou být postoje neutrální nebo dokonce obsahující příznivý, pozitivní vztah*“ (Průcha, 2001, s. 37).

Předsudek je v širším významu chápán jako uzavřený postoj k čemukoliv (k vlastnímu životu, k jiné osobě, k různým událostem apod.). Termín v sobě nese pejorativní konotaci, jedná se totiž o negativně hodnocené „zásadovosti“ (předpojatost). Tento negativní postoj často slouží k ospravedlnění diskriminace a jejího posílení. Předsudky jsou směřovány k příslušným jedincům pouze na základě jejich zařazení (rasové, národnosti), nikoliv na základě jejich osobních vlastností (*Velký sociologický slovník sv. 2.*, 1996). Předsudky vedou často k závěrům, jež jsou považovány za pravdivé bez jakýchkoliv důkazů, a to, že pomocí tohoto faktoru mnohdy ubližujeme druhým, si ani neuvědomujeme. Je nutné si tedy uvědomit, že se jedná pouze o generalizované informace a představy (Šišková, 2001).

Předsudky se nejčastěji objevují ve vztazích mezi rasami, národy či etniky, ale mohou se rovněž vázat na kulturní odlišnosti, náboženské rozdíly či rozdíly pohlaví (*Velký sociologický slovník sv. 2.*, 1996).

1.3.2 Xenofobie a rasismus

Předsudky a stereotypy mohou přerůst v xenofobii, kterou obecně definujeme jako strach z neznámého (Průcha, 2001). Jan Michalík (in Valenta, 2003) dodává, že xenofobie je základem nejrůznějších nenávistných ideologií, mezi něž řadí rasismus, šovinismus, nacionalismus, fašismus apod. „*Pramení z ní- za určitých podmínek- pronásledování cizinců a stojí v pozadí vytváření segregovaných území. Zpravidla tehdy, když se daná společnost-nebo její část-ocitne v sociální, ekonomické či politické krizi nebo (stačí) nové a pro její členy nesrozumitelné situaci. Cizí, tudíž subjektivně prožívané jako nebezpečné, se stává obětním beránkem jakožto „snadno definovatelný“ původce nesnázi*“ (Michalík in Valenta, 2003, s. 74).

Samotná xenofobie však není nikterak regulována právem, jelikož jde o subjektivní postoj a pocit. Předmětem právních úprav může být až faktické jednání, pramenící z xenofobních postojů (Michalík in Valenta, 2003).

R a s i s m u s obecně chápeme jako nepřátelský postoj k jiné rase. Tento negativní postoj může přerůst ve fanatické ideologie a systematický teror. Rasismus bývá důsledkem sociálního napětí uvnitř majoritní společnosti, která hledá univerzálního viníka (přenesení odpovědnosti na někoho jiného v situacích, jako ne nezaměstnanost, bída apod.). Za takového viníka se většinou označí člen izolované menšiny s výraznějšími rozlišovacími znaky (fyzickými, jazykovými, náboženským apod.). Předsudky jsou základním stavebním kamenem rasismu. Dílčí projevy rasismu se mohou vystupňovat až do podoby systematické rasové diskriminace, která spočívá v omezování práv příslušné rasy (*Velký sociologický slovník sv. 2.*, 1996). Rasové teorie stojí na představě rozdělení lidstva na vyšší a nižší rasy. Vyšší rasy se pak považují za tvůrce civilizace a pokroku, jejich úkolem je vládnout. Nižší rasy jsou naopak charakterizovány jako neschopné kulturně tvořit, a proto je třeba je vést (Michalík in Valenta, 2003).

1.3.3 Diskriminace

Pojem diskriminace pochází z latinského *discriminare* = rozdělovat, rozlišovat. Jedná se o konání s cílem omezení a poškození práv či nároků určitých společenských skupin. Může mít charakter státní (oficiální) nebo charakter lokální, nelegální, neformální. Za její projevy považujeme např. omezení přístupu ke vzdělání, nerovné hospodářské podmínky ad. Rozlišuje několik druhů diskriminací, např. diskriminaci rasovou, pohlavní, náboženskou

či diskriminaci sociálně slabších, mezi něž se řadí handicapovaní, staří lidé a další (*Velký sociologický slovník sv. 1.*, 1996).

Je nutné si však uvědomit, že předsudkovými postoji vůči příslušníkům jiného etnika či rasy se jedinec nedopouští diskriminace samotné, neboť ta se projevuje až faktickým konáním (Průcha, 2001). Nicméně jedinci ovlivnění předsudky mají blíže k diskriminačním aktům, zvláště ve společnosti, která předsudkům neklade důsledné překážky. Diskriminační jednání se pak může projevovat sociálním vyhnutím, ba až činy extrémně agresivními. (Průcha, 2001).

2 CIZINCI NA ČESKÝCH VYSOKÝCH ŠKOLÁCH

2.1 Cizinci a české školství

Cizinci vzdělávající se v českých školních zařízeních studují za stejných podmínek jako občané České republiky. Tyto osoby se stávají studenty dané školy, pokud řediteli příslušné školy prokážou oprávněnost svého pobytu na území České republiky???? (Bobysudová, Hernandezová, 2005).

Vyučovacím jazykem je primárně jazyk český (s výjimkou specializovaných soukromých škol a cizojazyčných programů na českých vysokých školách) a škola nemá povinnost žáka-cizince doučovat českému jazyku mimořádnou formou studia, přesto se tato doučování poskytují, většinou v rámci grantů či z prosté dobrovolnosti pedagogů. Důkladná jazyková příprava je vymezena zákonem pouze v rámci vzdělávání na základních školách, a to pro žadatele o udělení azylu a děti občanů Evropské unie (Bobysudová, Hernandezová, 2005). Nicméně dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání se příslušníkům národních menšin za určitých podmínek zajišťuje právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny. V případě mateřských škol se musí naplnit třída minimálně 8 dětmi s příslušností k dané národnosti menšiny, v případě základní školy musí jejich počet odpovídat minimálně 10 dětem a pro otevření třídy na střední škole se musí přihlásit dětí minimálně 12 (www.msmt.cz [online]).

2.2 Vzdělávací systém České republiky

Struktura českého vzdělávacího systému vychází ze školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborným a jiném vzdělávání) a zákona o vysokých školách (zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách) (www.msmt.cz [online]).

2.2.1 Předškolní vzdělávání

Cílem předškolního vzdělání je dle zákona č. 561/2004 Sb. podpora rozvoje osobnosti, dále citového, rozumového a tělesného vývoje dítěte. Předškolní zařízení by zároveň mělo dítě poučit o základních pravidlech chování, základních životních hodnotách a mezilidských vztazích. Považuje se za tvůrce vytváření základních předpokladů pro pokračování ve

vzdělávání. Zákonem se za předškolní vzdělávání považují pouze mateřské školy, nikoli jesle (www.msmt.cz [online]), ačkoliv je mnozí autoři řadí mezi předškolní zařízení. Dítě se do jeslí může umístit do věku tří let. Uložení dítěte do příslušného zařízení je zpoplatněno, a to částkou pohybující se kolem 1500 Kč měsíčně bez stravného (Bobysudová, Hernandezová, 2005).

Do mateřských škol mohou docházet děti ve věku od 3 do 6 let. Při naplnění kapacity jsou přednostně přijímány děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky (www.msmt.cz [online]). Pojetí mateřských škol využívá Česká republika tzv. *Školského modelu*, kdy jsou děti zařazeny do tříd podle věkových kategorií, tedy podobně jako ve škole. V jiných zemích se uplatňuje i tzv. *Rodinný model*, kdy jsou ve třídě sdružovány děti různého věku, kde spatřujeme podobnost s rodinným sdružením. Druhý model je využíván např. v Německu, Dánsku či Švédsku (Průcha, 1999).

2.2.2 Základní vzdělávání

Povinná školní docházka trvá v České republice 9 let. Převážná většina základních škol má strukturu dvou stupňů: první stupeň zahrnuje 1. -5. ročník, druhý stupeň ročník 6. -9. Zřizovatelem veřejných základních škol jsou většinou obce, mohou však být zřizovány i MŠMT nebo kraji, soukromými subjekty či církvemi. Základní vzdělání je bezplatné, výjimku tvoří pouze soukromé a některé církevní školy (*Vývojová ročenka školství v České republice 2003/2004-2008/2009*, 2009).

Dle školského zákona má základní vzdělávání vést k osvojení strategiím učení za účelem motivace k celoživotnímu učení, dále se uvádí potřeba tvořivého myšlení, schopnosti řešení problémů a potřeba účinné komunikace. Za cíl si klade žáky také učit hodnotám, toleranci k jiným lidem a kladný vztah k životnímu prostředí. Všechny nabyté zkušenosti z dané problematiky by měli žáci uplatnit v budoucím vzdělávání, profesi i životě (www.msmt.cz [online]).

Na základě pokynu MŠMT se na základních školách mohou vzdělávat následující kategorie cizinců:

- cizinci, kterým bylo uděleno povolení k trvalému pobytu na území ČR;
- cizinci, kteří na území ČR pobývají přechodně (krátkodobá i dlouhodobá víza);
- cizinci, kterým byl na území ČR udělen azyl;
- cizinci s vízem za účelem strpění pobytu;

- cizinci s vízem za účelem dočasné ochrany (Bobysudová, Hernandezová, 2005).

2.2.3 Střední vzdělávání

Za cíl středního vzdělávání se považuje rozvíjení vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, jichž studenti nabyli v průběhu základního vzdělání. Všechny tyto parametry se totiž považují za důležité pro osobní rozvoj jedince. Střední vzdělávání má žákům poskytnout obsahově širší všeobecné vzdělání nebo vzdělání odborné, a poskytnout tak přípravu pro další studium či přípravu pro výkon povolání (www.msmt.cz [online]).

Úspěšným ukončením příslušného vzdělávací programu střední školy se dosahuje 3 typů vzdělání: střední vzdělání (cca 0,5 % z celkového počtu absolventů středních škol), střední vzdělání s výučním listem (cca 30%) a Střední vzdělání s maturitní zkouškou (cca 70%). Některé střední školy realizují i tzv. postsekundární vzdělávání, které vede rovněž k dosažení některého z typů středního vzdělání. Radíme sem nástavbové studium, zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou a krácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem (*Vývojová ročenka školství v České republice 2003/2004-2008/2009*, 2009).

Cizinci mohou studovat na středních školách za stejných podmínek jako čeští občané. Jedinou výjimkou tvoří možnost odmítnutí klasifikace z českého jazyka v prvním roce studia. Uchazeč však musí postupně dokázat plynně reagovat v českém jazyce. V případě žádosti o vstup do vyššího ročníku musí student doložit dosažené vzdělání a je podroben znalosti českého jazyka. V některých případech je ředitelem školy nařízena rozdílová zkouška. Čeští občané i cizinci mohou volit mezi těmito typy středních škol: střední odborné učiliště, střední odborná škola, gymnázium a konzervatoř (Bobysudová, Hernandezová, 2005).

2.2.4 Vyšší odborné vzdělávání

Vyšší odborné vzdělávání nemá dlouhou tradici. Jako nový typ postsekundárního vzdělávání byly experimentálně ověřovány ve školním roce 1992/1993. Od školního roku 1995/1996 byly novelou školského zákona přijaty jako nová součást vzdělávacího systému, která se však neřadí po bok vysokým školám, ačkoliv současný vývoj vede ke sblížení a mnohým podobnostem (*Vývojová ročenka školství v České republice 2003/2004-2008/2009*, 2009).

Na studia tohoto typu může být jedinec přijat jen na základě úspěšného složení maturitní zkoušky. Cílem vzdělávání na vyšších odborných školách je studentovo rozvíjení a prohlubování znalostí a dovedností získaných během středního vzdělávání. Dále poskytuje všeobecné a odborné vzdělání a praktickou přípravu pro výkon náročných činností. Délka studia činí 3 roky (u zdravotnických oborů 3,5 roku). Studium je zakončeno absolutoriem, po jehož úspěšném vykonání získává student diplom a neakademický titul diplomovaný specialista -DiS. (www.msmt.cz [online]).

2.2.5 Vysoké školy

Vysoké školy jsou označovány jako nejvyšší článek vzdělávací soustavy, za centra vzdělanosti a nezávislého poznání. Jejich cílem je uchovávání a rozšiřování dosaženého poznání a podle svého typu a zaměření pěstují činnost vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další (www.msmt.cz [online]).

Studenti mohou volit mezi studijními programy bakalářskými, magisterskými a doktorskými. Bakalářský studijní program je zaměřen zejména na přípravu k výkonu povolání a jeho standardní doba studia jsou nejméně 3 roky (nejvýše 4). Po řádném ukončení studia, které se skládá ze státní závěrečné zkoušky a obhajoby bakalářské práce, získává absolvent titul „bakalář“ (Bc.). Magisterský studijní program spočívá v získávání teoretických poznatků a ve zvládnutí jejich aplikace. Standardní dobou studia jsou nejméně 4 roky (nejvýše 6), na studijní program lze však nastoupit i tzv. navazující formě, tedy po získání bakalářského vzdělání, a doba studia jsou pak minimálně 2 roky (nejvýše 3). Řádné ukončení studia je provedeno formou státní závěrečné zkoušky a obhajobou diplomové práce. Absolventům magisterského studijního programu se udělají akademické tituly v závislosti na zaměření oboru (Ing., Ing.arch., MUDr., Mgr., MgA). Doktorský studijní program je zaměřen především na vědecké bádání a samostatnou tvůrčí činnost. Standardní dobou studia jsou 3 roky a výuka probíhá dle individuální studijního plánu. Řádné ukončení studia probíhá v podobě státní doktorské zkoušky a obhajoby disertační práce. Po úspěšném absolvování získává student akademický titul „doktor“ (Ph.D. nebo Th.D. pro doktora teologie) (www.msmt.cz [online]).

Soustavu vysokých škol v České republice tvoří veřejné, soukromé a dvě státní vysoké školy (zřízeny Ministerstvem obrany a Ministerstvem vnitra). S neustále rostoucí poptávkou po studiu roste i počet škol, v současné době tak na území České republiky působí 46 soukromých vysokých škol, 26 vysokých škol veřejných a 2 státní

(www.msmt.cz [online]). Nyní se tedy potýkáme se 74 školami, zatímco v roce 1990 jich bylo 24. Početný nárůst sledujeme i ve vývoji obsazenosti vysokých škol- zatímco v roce 1990 studovalo 113 417 osob (Prudky, Pabian, Šima, 2010), v akademickém roce 2011/2012 studuje 283 486 osob (www.czso.cz [online]). Někteří odborníci tak dochází k závěru, že český systém vysokých škol opustilo tzv. elitní fázi (vysoká škola jako privilegium) a přibližuje se k fázi tzv. masové (vysoká škola jako právo). K úplnému dosažení masové fáze údajně brání přežívání přijímacích zkoušek (Prudky, Pabian, Šima, 2010).

2.2.6 Studium cizinců na českých vysokých školách

V případě studia cizinců platí stejné podmínky jako pro české uchazeče. Cizinec má však dvě možnosti: může si vybrat studijní obor, jehož realizace probíhá v jiném než českém jazyce. Tyto studijní programy jsou však zpoplatněny (liší se od univerzity a od oboru), další možností je studovat vysokou školu v českém jazyce, kdy se musí standardně odeslat přihláška a zúčastnit se přijímacích zkoušek. Studium je bezplatné do 26 let a za předpokladu, že nevystudoval v ČR jinou vysokou školu (Bobysudová, Hernandezová, 2005).

Cizincům ze zemí mimo Evropskou unii, kteří se rozhodnout studovat na české vysoké škole, se uděluje vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem převzetí povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného studia. Občan Evropské unie získává tzv. přechodný pobyt za účelem studia. Povolení k dlouhodobému pobytu za účelem studia lze opakovaně prodlužovat-po dobu studia. Po získání povolení obdrží studenti průkaz o povolení k pobytu, který musí před ukončením pobývání v České republice vrátit. Vysoká škola je povinna neprodleně písemně oznámit ministerstvu nezahájení, přerušeni nebo ukončení studia držitele víza k pobytu nad 90 dnů za účelem studia nebo povolení k dlouhodobému pobytu za účelem studia. Zahraniční studenti ze zemí mimo EU i EU mají povinnost splnit po příjezdu na území ohlašovací povinnost a jsou povinni hlásit jakékoliv změny týkající se pobytu (dokonce ohlásit i odjezd do jejich země během prázdnin). Při vyřizování povolení k dlouhodobému pobytu jsou povinni prokázat vlastnictví Cestovního zdravotního pojištění. Jedná se o „*doklad prokazující pojištění kryjící náklady, které je povinen uhradit po dobu svého pobytu na území v případě poskytnutí nutné a neodkladné zdravotní péče, včetně nákladů spojených s převozem nebo, v případě jeho úmrtí, spojených s převozem jeho tělesných ostatků, do státu, jehož cestovní doklad vlastní, popřípadě do jiného státu,*

ve kterém má povolen pobyt. Výše sjednaného limitu pojistného plnění na jednu pojistnou událost činí nejméně 60 000 EUR, a to bez spoluúčasti pojištěného na výše uvedených nákladech“ (www.mvcr.cz [online]).

Počet studujících cizinců na vysokých školách neustále roste, zatímco v roce 2001 zde studovalo cca 8 800 cizinců, v akademickém roce 2010/2011 jejich počet stoupl na 37 688. Největší zájem projevují o ekonomicky zaměřené školy, dále školy technické, zdravotnické a humanitní (www.uiv.cz [online]).

2.3 Vysokoškolský student z hlediska vývojové psychologie

Pokud se podíváme na vysokoškolského studenta z hlediska vývojové psychologie, zjistíme, že se rozprostírá mezi dvěma vývojovými stádii, a to napříč vrcholem adolescence, která počíná 15. rokem života jedince a vrcholí 20. rokem (Vágnerová, 2000). Věkové rozhraní jednotlivých stádií se samozřejmě u jednotlivých autorů liší. Kuric (1986) uvádí jako horní hranici 18. až 21. rok.

Období adolescence bývá obecně nazýváno jako přípravné období dospělosti (Vágnerová, 2000), v sociologickém a pedagogickém pojetí se osoby nacházející se v tomto věkovém období označují jako *mládež* (Průcha, Walterová, Mareš, 2001). Období adolescence ohraničují dva sociální mezníky. Za první považujeme ukončení povinné školní docházky. Druhým, který je pro tuto část práce stěžejním, je dovršení přípravného profesního období, jež je následováno nástupem do zaměstnání, v našem případě nástupem na vysokou školu (Vágnerová, 2000). Hlavním úkolem adolescenta je tedy kvalifikovaně se připravit na profesní dráhu a hlavně dozrát v samostatnou a vyspělou bytost.

Mezi základní znaky adolescentního období se řadí emocionální dozrávání, zvyšující se zájem o partnerství, společenské dozrávání, odpoutávání se od rodiny, dozrávání intelektu, výběr povolání a utváření životní filosofie (Kuric, 1986). Vágnerová (2000) mezi výše zmíněné znaky přidává také stupňující se zájem o vlastní zevnějšek, neboť tělo adolescentní postavy se stává důležitou součástí jeho identity. Emancipace adolescentů dle autorky vyžaduje chování odpovídající dospělosti, ale část adolescentů vyžaduje pouze svobodu a na patřičné povinnosti a pravidla se neohlíží.

Adolescentní stádium zároveň v podstatě ukončuje tělesný vývoj jedince. Koncem tohoto období totiž získává organismus svou definitivní podobu. Ve srovnání s pubertou se zpomaluje růst těla, v 18. roce života dosahuje osoba své definitivní výšky. Kolem 20. roku

se navíc zastavuje růst kostí, jejich počet od tohoto věku naopak klesá důsledkem srůstáním. V tomto období jsme rovněž svědky plného rozvoje pohlavních znaků (Kuric, 1986).

Nejvýznamnější změny během adolescence se však odehrávají v psychice. Kuric (1986) uvádí, že jsou pubertální rozpornost a duševní nevyrovnanost postupně nahrazovány uvážlivostí a střízlivým pohledem na svět. Příklon k reálnému životu zároveň odsouvá naivnost a přehnanou romantičnost, a tím se tedy usměřňuje i činnost fantazie. Dozrávání psychických procesů se projevuje zejména v jeho schopnosti trvalejšího soustředění na vědomě vykonávané činnosti. Paměť v adolescenci pokračuje ve svém kvalitativním vývoji, a to zejména ve směru zdokonalování praxe v učení a osvojování různých poznatků.

Druhým vývojovým obdobím, kterým prochází vysokoškolský student, je mladá dospělost. Toto období zahrnuje jedince ve věku 20 až 30/32 let. Mladá dospělost dle Vágnerové (2000) zahrnuje období od 20 do 35 let. Počátek dospělosti však není ve společnosti jednoznačně vymezen. Akt dosažení zletilosti nelze považovat za zásadní mezník při přechodu z adolescence do dospělosti (Vágnerová, 2000). Jedinec se dá pokládat za dospělého ve chvíli, kdy je schopen převzít sociální odpovědnost jako dospělý. Žádná přesná lokalizace věku tedy není známa, jelikož každý jedinec dozraje k sociální odpovědnosti v jiný čas. Jinými slovy, různí jedinci dosahují dospělosti v různém věku (Kuric, 1986).

Dospělost se projevuje odpoutáním se od původní rodiny, přičemž dochází i ke změně vztahu s rodiči- jsou klidnější. Odpoutáním se spouští další faktor dospělosti, a to ekonomická samostatnost. Na odpoutání navazuje osamostatnění ve smyslu přijetí nových sociálních rolí a schopnosti jasného rozhodování. Nejdůležitější změnou v období dospělosti jedince jsou však symetrické vztahy s vrstevníky. Jedinec v tomto období je již plně připraven na párové soužití, je připraven přijmout pravidla soužití, tedy akceptace potřeb druhého a snaha o harmonizaci. Párové soužití připravuje jedince na další sociální roli, na roli rodiče. Mění se rovněž postoj k sexualitě, neboť v daném vývojovém stádiu se sexuální aktivita chápe především jako prostředek ke zplodění dítěte (Vágnerová, 2000).

V období mladé dospělosti jsou již všechny základní psychologické funkce plně rozvinuty, pouze ve vývoji osobnosti stále probíhá stabilizace a integrace temperamentních a charakterových vlastností (Kuric, 1986). Rozvoj poznávacích procesů spočívá především

v nástupu tzv. fáze postformálního myšlení. Toto myšlení je označováno jako kontextuální, to znamená, že mladý dospělý již nepotřebuje zjednodušování problému k dosažení jeho řešení, neboť postformální myšlení bere v úvahu všechny složky problému, jeho mnohoznačnost i celkový kontext. Rozvoj myšlení je na rozdíl od dospívání, kdy je myšlení ovlivněno zráním, ovlivněn vnějšími vlivy, především zkušenostmi. Všechny tyto faktory vedou k pragmatičtějšímu uvažování. Ziskem profesní role jedinec zároveň rozvíjí určité schopnosti, dovednosti i osobnostní vlastnosti. Volbou pokračovat ve studiu dochází k rozvinutí dosud latentních předpokladů (Vágnerová, 2000).

Pro rané období mladé dospělosti (na rozhraní adolescence a mladé dospělosti) je charakteristická sociální bezprizornost a nestabilita sociálních vazeb. Tato „přelétavost“ se projevuje častými změnami zaměstnání, bydliště i partnery. V průběhu zmíněné vývojové fáze však postupně dochází k redukci počtu změn a trvalejším variantám obvyklých rolí. Příčinou ke stabilitě je také postupná vázanost na normy. Od adolescentního egocentrismu jedinci tíhnou spíše k zodpovědnosti a altruismu. Péče o druhé a jejich potřeby jsou mnohdy upřednostňovány před vlastními, ale obecně se spíše směřuje k harmonizaci jedincových potřeb s potřebami druhých (Vágnerová, 2000).

3 CIZINCI NA UNIVERZITĚ PALACKÉHO V OLOMOUCI

3.1 Univerzita Palackého v Olomouci

Univerzita Palackého v Olomouci je po Karlově univerzitě v Praze druhou nejstarší univerzitou v českých zemích. Vznik univerzity se datuje do roku 1573, pravá vysokoškolská výuka byla zahájena však až o tři roky později. Prvním vyučujícím oborem se dle zvyku stala filosofie, nedlouho po ní nastoupila na řadu i teologie. Postupem času se univerzita rozrostla i o lékařské a právnické učení. Univerzita se musela během svého působení potýkat s mnohými přerušeními, např. během třicetileté války, po dobu stavovského povstání, v době jejího dočasného přeložení do Brna či během uzavření všech vysokých škol po dobu šesti let během německé okupace v roce 1939. V současnosti pod sebou Univerzita Palackého v Olomouci zahrnuje osm fakult- Cyrilometodějská teologická fakulta, Lékařská fakulta, Filozofická fakulta, Přírodovědecká fakulta, Pedagogická fakulta, Fakulta tělesné kultury, Právnická fakulta a Fakulta zdravotnických věd (*Univerzita v Olomouci (1573-2009)*, 2009).

Studium na olomoucké univerzitě je realizováno ve třech stupních, každá z osmi fakult nabízí bakalářské studijní programy, za druhý stupeň se považují magisterské studijní programy (většinou realizovány v podobě navazujícího magisterského studia) a vrcholem vzdělávací nabídky univerzity jsou doktorské studijní programy (Palaščík, 2006). V roce 2010/2011 nabízela univerzita celkem 227 studijních programů (47 bakalářských, 22 pětiletých magisterských, 40 navazujících magisterských a 118 doktorských studijních programů). Vedle obvyklých studijních programů nabízí Palackého univerzita i další možnosti vzdělávání celoživotní vzdělání a Univerzitu třetího věku (www.upol.cz [online]). Výroční zpráva z akademického roku 2010/2011 udává, že celkový počet uchazečů o studium činil 22 260 lidí. Přijato ke studiu jich bylo 12 282 a zapsaných jedinců ke studiu bylo celkem 7975. Největší zájem byl projeven o Filozofickou fakultu a Fakultu pedagogickou, tyto fakulty disponují rovněž největší obsazeností. Pro akademický rok navštěvovalo Filozofickou fakultu 6002 studentů, Pedagogická fakulta čítala dohromady 4887 studentů. Obdobně jako na ostatních vysokých školách v České republice (a v Evropě) v posledních letech i olomoucká univerzita zažívá každoroční nárůst uchazečů o studium i počet přijatých studentů. Zatímco v roce 2001 studovalo na Univerzitě Palackého v Olomouci 13 804 studentů, v loňském akademickém roce (2010/2011) jejich počet stoupl na 24 156 (www.upol.cz [online]).

3.2 Univerzita Palackého jako křižovatka kultur

Olomoucká univerzita se prezentuje svou otevřeností jak studentům domácím, tak i zahraničním. Na univerzitu tak ročně přibudou stovky zahraničních studentů ze všech koutů světa, buďto v rámci výměnných programů a stáží, nebo formou běžného vzdělávání. Univerzitu navštěvuje 24 156 studentů, počet zahraničních studentů byl pro akademický rok 2010/2011 1818, přičemž se do této hodnoty započítávají jak zahraniční studenti v rámci výměnných pobytů, tak i standardního studia (www.upol.cz [online]).

Zahraníční studenti se dostanou na Univerzitu Palackého v Olomouci zejména prostřednictvím programu Erasmus (European Region Action Scheme for the Mobility of University Students). Jedná se o mezinárodní program, jehož účelem je podpoření komunikace a navazování vztahů mezi univerzitami a studenty z různých zemí prostřednictvím umožnění mobility vysokoškolských studentů i pedagogů. Jeho obdobou je program Erasmus Mundus, který navazuje vztahy s asijskými zeměmi. K programu se univerzita připojila v roce 1997, a v současnosti tak spolupracuje s více než 200 univerzitami. Aby se studenti (přicházející sem/odcházející do zahraničí) mohli programu zúčastnit, musí být zapsáni minimálně do druhého ročníku vysokoškolského studia a jejich obor musí být dostupný na partnerské univerzitě a studium vykonané v zahraničí musí být plně uznáno vysílající školskou institucí. Student může na výměnném pobytu strávit dobu 3-12 měsíců a výuka v nové zemi je bezplatná (s výjimkou ubytování a stravy). Erasmus není programem pouze pro studenty, ale výměny se mohou zúčastnit také pedagogové, kteří mohou v cílové univerzitě strávit až 6 týdnů. V roce 2010 univerzita vyslala 582 studentů do zahraničí a přijala 317 cizinců. (www.upol.cz [online]). Erasmus tedy slouží nejen k navazování nových vztahů a poznávání nových zemí, ale plno zúčastněných studentů se na základě této zkušenosti rozhodnout pokračovat ve studiu v zahraničí bez programové podpory.

Univerzita se zapojuje do nejrůznějších mezinárodních aktivit. V roce 2006 přistoupila Fakulta tělesné kultury na projekt *Rozvojových programů MŠMT*, který podporuje studium bosenských studentů v navazujícím magisterském studiu. Tento projekt však vybrané studenty učiní řádnými studenty. V roce 2010 tak studovalo danou fakultu celkem 9 studentů z Bosny, někteří dokonce doktorský studijní program (www.upol.cz [online]).

Pro ostatní studující cizince platí stejná pravidla jako pro české studenty- stejné podmínky při přijetí i během studia. Cizinci mají rovněž nárok na ubytovací stipendium. Největším

problémem je pro cizince výuka v českém jazyce. Všechny fakulty proto mají k dispozici bezplatné kurzy češtiny, které se konají jednou týdně, a většinou probíhají dohromady s cizinci zúčastněnými programu Erasmus. Kurzy jsou rozčleněny dle úrovně znalosti a většinou také uzpůsobeny příbuzností jazyků. Před začátkem akademického roku se vždy koná čtyřdenní intenzivní kurz pro osvojení základů češtiny, nicméně je to určeno především pro studenty v rámci výměnných pobytů, neboť od řádně studujících cizinců je vyžadovaná znalost češtiny (bez znalosti češtiny by nebylo možné úspěšně vykonat přijímací zkoušky), s výjimkou studentů navštěvující cizojazyčný studijní program. Jedinou výjimkou jsou slovenští studenti, kteří mají povoleno odevzdávat písemné práce ve slovenském jazyce, přesto se pro dobrovolníky kurz češtiny otevírá (www.upol.cz [online]).

Z důvodu nárůstu zahraničních studentů otevřela Univerzita Palackého v Olomouci studijní programy v cizích jazycích pro cizince, jejichž čeština není na tak vysoké úrovni, aby mohli podstoupit vzdělání v jazyce českém. Možnost studovat v cizím jazyce však mají i čeští studenti, kteří mají dokonalou znalost angličtiny, neboť právě ta je převažujícím cizím jazykem v těchto programech. Na Filosofické fakultě se vyučují v angličtině 5 oborů, např. *Euroculture*, Fakulta tělesné kultury má všechny magisterské programy akreditovány kromě češtiny také v angličtině, Lékařská fakulta nabízí program *General Medicine* také v angličtině, Pedagogická fakulta nabízí dva doktorské programy v angličtině (www.upol.cz [online]).

Pro zahraniční studenty jsou k dispozici i nejrůznější studentské organizace. Jednou z nich je *Erasmus Student Network UP Olomouc*, která podporuje hlavní cíl programu Erasmus, tedy studentskou mobilitu. Tato organizace, ač je primárně zaměřená pouze na studenty výměnných pobytů, zajišťuje i pro řádně studující cizince volnočasové aktivity (sport, výlety) a snaží se zahraniční studenty seznámit s českou kulturou, zvyky a českými studenty. Podobnou organizací je i AIESEC.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 REALIZACE VÝZKUMU

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zmapovat vzdělávání cizinců na Univerzitě Palackého v Olomouci, zaznamenat problematické oblasti jejich vzdělávání a adaptace v České republice a provést doporučení na změnu.

4.1.1 Dílčí cíle

Na základě hlavního cíle byly stanoveny ještě dva dílčí cíle:

1. Zjistit, jak probíhá vzdělávání cizinců na Univerzitě Palackého v Olomouci.
2. Zjistit, jak probíhá adaptace cizinců na Univerzitě Palackého v Olomouci a jejich adaptace v České republice.

4.1.2 Výzkumné otázky

Formulaci hlavní výzkumné otázky jsem si určila následovně: Jakou podobu má vzdělávání cizinců na Univerzitě Palackého v Olomouci a jak probíhá jejich adaptace v České republice?

Následně jsem si určila 6 dílčích výzkumných otázek, jejichž znění je následující:

1. Z jakého důvodu si cizinci vybrali pro své studium Univerzitu Palackého v Olomouci?
2. Jakým způsobem se liší vzdělávání v České republice (na UPOL) od vzdělávání v zemi daného cizince?
3. Jak subjektivně studenti hodnotí přístup vyučujících k cizincům na Univerzitě Palackého v Olomouci?
4. Jak subjektivně hodnotí cizinci studující na Univerzitě Palackého v Olomouci svou znalost českého jazyka?
5. Jak probíhá adaptace cizinců v průběhu jejich studia na Univerzitě Palackého v Olomouci?
6. Spojují cizinci svou budoucnost s Českou republikou?

4.2 Výzkumný vzorek

Pro výzkumné šetření jsem zvolila kvalitativní výzkum, a proto se v rámci výzkumného vzorku jedná vždy o výběr záměrný, nikoliv náhodný jako u kvantitativního výzkumu. Záměrný výběr je nutný zejména proto, aby vybrané osoby byly vhodné a užitečné, tedy aby měly potřebné vědomosti a zkušenosti z vybraného prostředí (Gavora, 2000).

Jelikož je hlavním cílem výzkumu zmapovat vzdělávání cizinců na Univerzitě Palackého v Olomouci, zaznamenat problematické oblasti jejich vzdělávání a adaptace v České republice, za výzkumný vzorek jsem zvolila právě cizince studující na dané univerzitě. A vzhledem k tomu, že výběr nesměl být náhodný, stanovila jsem si kritéria, která museli respondenti splnit, abych je mohla zařadit do výběrového souboru. Jednalo se o tato kritéria:

- Respondent musí být cizí státní příslušnosti.
- Respondent musí aktuálně studovat na některé z fakult Univerzity Palackého v Olomouci.
- Respondent nesmí studovat na Univerzitě Palackého v Olomouci v rámci výměnných pobytů (Erasmus apod.), ale musí být řádným studentem univerzity.

Složení respondentů tedy bylo následovné:

Jméno	Státní příslušnost	Fakulta	Studijní obor	Studijní program/ročník
Respondent 1	Německo	Filozofická fakulta	České dějiny	Doktorský/2. ročník
Respondent 2	Bosna a Hercegovina	Fakulta tělesné kultury	Aplikovaná tělesná výchova	Magisterský navazující/1. ročník
Respondent 3	Bosna a Hercegovina	Fakulta tělesné kultury	Aplikovaná tělesné aktivity	Doktorský/1. Ročník
Respondent 4	Bosna a Hercegovina	Fakulta tělesné kultury	Aplikovaná tělesné aktivity	Magisterský navazující/2. ročník
Respondent 5	Polsko	Filozofická fakulta	Česká filologie	Magisterský navazující/1. ročník
Respondent 6	Slovensko	Právnická fakulta	Právo a právní věda	Magisterský/4. ročník

Respondent 7	Polsko	Filozofická fakulta	Srovnávací slovanská filologie	Doktorský
Respondent 8	Taiwan	Lékařská fakulta	General Medicine (anglický program)	Magisterský/5. Ročník

Tabulka č. 1: Charakteristika respondentů (Zdroj: Vlastní výzkum).

Z tabulky vyplývá, že výběrový soubor, tj. část subjektů vybraná ze základního souboru, kterým rozumíme soubor všech osob nebo jevů, kterých se výzkumný problém týká se kterou budu ve výzkumu pracovat (Gavora, 2000), je tvořen celkem 8 studenty s cizí státní příslušností.

4.3 Druh výzkumu

Pro toto výzkumné šetření jsem zvolila **kvalitativní výzkum**. Gavora (2000) jako hlavní charakteristiku kvalitativního výzkumu uvádí, že jeho zjištění zveřejňuje ve slovní (nečíselné) podobě. Jedná se o popis, který by měl být výstižný, plastický a podrobný. Zastánci kvalitativního výzkumu obhajují zejména komunikaci s osobou, která předčí mechanické shrnutí a zevšeobecnění. Dalším pozitivem kvalitativního výzkumu je pozice výzkumníka, který při uplatnění tohoto druhu výzkumu ulpívá na sblížení se zkoumanou osobou, čímž dosáhne lepšího pochopení situace a problému, který zkoumá. Právě sblížení s danou osobou mi bylo sympatičtější při volbě druhu výzkumu, neboť souhlasím s názorem, že díky osobnímu kontaktu a delší promluvě jsem se dokázala lépe vcítit do situací, v nichž se respondenti nacházejí/li.

4.4 Metoda výzkumu

S ohledem na druh výzkumu jsem samozřejmě vybírala také **metody sběru dat**. Z nabízených kvalitativních metod jsem pro své výzkumné šetření zvolila **polostrukurované hloubkové rozhovory**.

Rozhovor je nejčastější metodou sběru dat v rámci kvalitativního výzkumu. Používá se pro něj označení hloubkový rozhovor, který můžeme definovat jako „*nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí otevřených otázek*“ (Švaříček, Šedřová 2007, s. 159). Právě otevřené otázky jsou nespornou výhodou kvalitativního výzkumu, neboť respondenta v ničem neomezují. Navíc hloubkový rozhovor zachycuje slova a myšlenky v jejich přirozené a původní podobě (Švaříček, Šedřová 2007).

Hlubkový rozhovor se dělí na dva základní typy, a to na: polostrukturovaný (vychází z předem připraveného seznamu okruhů a otázek) a nestrukturovaný (může vycházet jen z jedné předem připravené otázky, další dotazování probíhá na základě odpovědi dotazovaného) (Švaříček, Šed'ová2007).

Všechny výše uvedená pozitiva polostrukturovaného hloubkového rozhovoru mě utvrdila v tom, že pro můj výzkum je tato metoda nejschůdnější.

4.5 Organizace a průběh výzkumu

Prvním bodem v organizaci a průběhu výzkumu je jistě výběr daného tématu. Téma mě napadlo ve spojitosti s mým dalším studiem v Olomouci, kde potkávám denně spousty cizinců. Po konzultaci s vedoucí mé práce Mgr. Martinou Růžičkovou, kdy jsme nezávazně projednávaly možné zaměření mé práce, bylo pro mě toto téma jasnou volbou. Společně jsme se také dohodly, že nejlepší možnou volbou pro šetření bude kvalitativní výzkum. Před definitivním rozhodnutím jsem však musela prozkoumat stav odborné literatury, abych se ujistila, zda jí bude dostatek. Postupně jsem si také začala shánět respondenty a seznamovat se s nimi, abych měla jistotu, že budou ochotni se na mém výzkumu podílet. Těmito skutečnostmi byl proveden předvýzkum.

Pro svůj výzkum jsem použila kvalitativní výzkum a metodu hloubkového polostrukturovaného rozhovoru. Předem stanovený okruh otázek a témat jsem opět prodiskutovala s vedoucí mé práce, provedla jsem patřičné úpravy, a připravila si tak šablonu pro rozhovor.

V prosinci jsem stanovila definitivní počet respondentů a ústní dohodou mi přislíbili svou účast. Jednalo se o 8 studentů s cizí státní příslušností (6 chlapců a dvě dívky), s nimiž jsem byla až do konání rozhovoru v kontaktu. Rozhovory jsem vykonala během měsíce ledna, v době zkouškového období, takže jsem se musela přizpůsobit jejich a svým časovým možnostem. Rozhovory probíhaly na různorodých místech (kolej, knihovna, park), vždy jsem se ale snažila nalézt klidné místo, abychom nebyli ničím rušeni. Po celou dobu konání rozhovorů jsem při sobě měla vytištěný polostrukturovaný rozhovor, který měl udržovat linii, v níž jsem se chtěla pohybovat. Přesto rozhovor plynul volně a nenuceně, takže to respondenti považovali spíše za příjemné popovídání než za odborné dotazování. Většina z respondentů mluvila plynule a uváděla rozsáhlejší odpovědi, ale je samozřejmé, že jsem se setkala i s respondentem, který po většinu času uváděl velmi strohé

odpovědi. Množství odpovědí také komplikovala jazyková neznalost a nezkušenost, a proto měli respondenti v případě nutnosti možnost mluvit anglicky. Rádi této možnosti využili pro označení slov, která neznali, nebo pro kratší slovní spojení. Při dvou rozhovorech s bosenskými studenty s nevelkou znalostí angličtiny mi pro případ nutnosti asistovala polská kamarádka, která se s nimi domluví polsky, asistovala však pouze v jednom případě. Nejkratší rozhovor s málomluvnějším studentem trval 20 minut, nejdelší rozhovor byl vyměřen na 42 minut. V průměru jsme se ale pohybovali kolem 30 minut.

Pro nahrávání jsem používala diktafon značky Olympus, který mi vyhovoval zejména svou velkou pamětní kapacitou a jednoduchým ovládáním. Následovala část přepisů rozhovorů, svou kapacitou odpovídaly 52 stranám. Po přepsání jsem se začala připravovat na jejich zpracování. Příprava spočívala především ve studování odborné literatury, která se týkala metod zpracování kvalitativního výzkumu, a rozhodla jsem se pro metodu trsů s tematickým přeryvem. Všechny přepsané rozhovory jsem si znovu pečlivě pročítala, abych si vytvořila ucelený obraz všech odpovědí a pak mohla začít s trsy. Nejprve jsem si roztřídila všechny otázky a jejich odpovědi, a hledala v odpovědích společné a rozdílné znaky, které jsem si zaznamenávala a barevně označovala. Poté jsem všem znakům přiřadila příslušné kódy. Po takovéto úpravě rozhovorů jsem mohla začít vyvozovat závěry a podat uspokojivé shrnutí výzkumu

Na teoretické části jsem pracovala průběžně od února do dubna. Používala jsem odbornou literaturu. Nejprve jsem si určila základní kapitoly, z kterých jsem následně vycházela, a při práci s odbornou literaturou jsem postupně doplňovala ostatní podkapitoly, čímž se ucelila teoretická část mé bakalářské práce.

4.6 Způsob zpracování dat

Jako svou metodu zpracování dat jsem si vybrala trsy s tematickým přeryvem. „*Metoda vytváření trsu slouží obvykle k tomu, abychom seskupili a konceptualizovali určité výroky do skupin, např. dle rozlišení určitých jevu, místa, případu atd. Tyto skupiny (trsy) by měly vznikat na základě vzájemného přeryvu (podobnosti) mezi identifikovanými jednotkami. Tímto procesem vznikají obecnější, induktivně zformované kategorie, jejichž zařazení do dané skupiny (trsu) je asociováno s určitými opakujícími se znaky, určitým charakteristickým uspořádáním atd. Společným znakem takového trsu může být např. tematický přeryv, tj. když vyhledáváme ve výrocih osob všechny takové pasáže, které se týkají jednoho úzce ohraničeného tématu.*“ (Miovský, 2006, s. 221)

V mém výzkumném šetření to probíhalo tak, že proběhly rozhovory s příslušnými studujícími cizinci a následně došlo k jejich doslovnému přepisu. Poté proběhlo jejich prostudování a rozebrání, které vedlo k vytvoření příslušných trsů všech důležitých oblastí v textu. Na základě těchto trsů jsem si sepsala kategorie, zaštiťující různé soubory trsů dle jejich významu.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Výsledky výzkumu zahrnují kategorie, které jsem vytvořila na základě podobností v rozhovorech se studenty Univerzity Palackého v Olomouci s cizí státní příslušností. V následujících podkapitolách jsem jednotlivé kategorie podrobně rozepsala. Pro upřesnění jsem je doplnila přímými citacemi z rozhovorů.

5.1 Kategorie

Kategorie č. 1- Důvod studia v České republice

Kategorie č. 2- Systém studia/výuky

Kategorie č. 3- Přístup pedagogů k cizincům

Kategorie č. 4- Adaptace v České republice

Kategorie č. 5- Kurz češtiny

Kategorie č. 6- Volný čas

Kategorie č. 7- Budoucnost v České republice

5.1.1 Kategorie č. 1 – Důvod studia v České republice

Trs použitý v této kategorii: důvod studia

Jednou z nejdůležitějších otázek, které jsem cizincům položila, je jejich důvod ke studiu v České republice. Vztahuje se k výzkumné otázce č. 1: *Z jakého důvodu si cizinci vybrali pro své studium Univerzitu Palackého v Olomouci?* V této linii odpovědí se pohybovala také rozmluva o jejich předcházejícím studiu v původní zemi, pouze slovenská studentka neměla možnosti pro porovnání. Má původní domněnka, že by hlavním důvodem mohlo být neplacené školství, se nepotvrdila, neboť v Polsku se školné neplatí a další studenti důvod neplacení školného neuváděli. Pouze bosenská studentka uváděla placení školství v době jejich bakalářského studia (v průměru 150 euro za semestr), ale hlavním důvodem jejich studia v České republice byla nedostupnost oboru na tamějších univerzitách.

Respondenti se ve svých odpovědích shodovali ve třech podobných odpovědích:

1. Studenti, kteří nemají přístup daného oboru v jejich zemi:

- Respondent 2 (bosenský student)

„V Bosně nemáme tento magisterský obor, navíc je to tam pro mě moc drahé. Moje ekonomická situace není nejlepší, v Bosně je to drahé.“

○ Respondent 3 (bosenský student):

„Jeden z důvodů byl ten, že tento obor není v Bosně a Hercegovině dostupný a druhý byl ten, že když jsem studoval bakalára, chtěl jsem studovat v zahraničí, takže bylo nabídnuto, že můžu jít do ČR. Takže kdyby bylo na výběr něco jiného, šel bych tam, ale tohle byla jediná možnost, přihlásil jsem se a trošku jsem se dozvěděl o tomto oboru a líbilo se mi to. Dostal jsem stipendium a jsem tady.“

V případě bosenských studentů hrálo pro jejich rozhodnutí ke studiu na Univerzitě Palackého v Olomouci také projekt (v rámci MŠMT), který se zaměřoval na země Bosny a Hercegoviny a Srbska a poskytnul jim stipendia (viz 3. kapitola). Respondent 3 (bosenský student) uvádí informace o programu pohledem studenta: *„Ano, to je projekt tzv. Internacionalizace, to je program spolupráce mezi Českou republikou a Bosnou a Hercegovinou. Tím, že jste v EU, tak jste zavedli program na pomoc jiným státům, které jsou v rozvoji. Třeba projekt přes vzdělávání, takže prostě jste dostali peníze z EU, nějaké granty a uskutečnil se tento projekt.“*

2. Studenti ovlivnění kamarády nebo vlastní zkušeností z výměnných pobytů:

○ Respondent 5 (polská studentka):

„Dva roky jsem byla v Krakově a poslední rok na Erasmu tady v Olomouci, tak jsem se rozhodla, že Česko je lepší, a přihlásila jsem a tady mě přijali, a tak tady studuju.“ Na upřesnění své výpovědi dodala: *„Tak protože na Erasmu se mi tady líbilo a Olomouc mi přišla zajímavější než Krakow a navíc tady tu češtinu se naučím líp. Tím, že tady pořád mluvím česky. A jako během toho erasma jsem byla rozhodnuta, že do Krakova už nechci. Ne do města, ale na univerzitu.“*

○ Respondent 7 (polský student)

„Když jsem studoval ve Wroclawi, věděl jsem, že chci jet studovat do Olomouci. Všichni moji kamarádi tady jsou spokojení, i já jsem to poznal přes Erasmus.“

○ Respondent 8 (taiwanský student):

„Protože předtím jsem studoval na univerzitě v Tchaj-wanu a studoval jsem biologii, a tam byli studenti z Evropy a taky a měl jsem kamarády z ČR.“ Při potřebě jeho odpovědi jsem

se ho zeptala, zda mu to tady doporučili, odpověděl: „*Ano.*“ A na závěr dodal, že chtěl studovat v Evropě.

5.1.2 Kategorie 2- Systém studia/výuky

Trs použitý v této kategorii: průběh/systém studia/výuky

V této kategorii jsem shrnula subjektivní názory studentů s cizí příslušností, jejich návrhy na zlepšení výuky a případné porovnání s jimi absolvovanými univerzitami v zahraničí.

V případě zásadních rozdílů výuky na univerzitách v zahraničí se respondenti víceméně shodli na podobnosti. Pouze polští studenti uvedli odlišný způsob zakončení bakalářského studia, a to splněním studijních povinností (zkoušky a zápočty) a obhajobou bakalářské práce. Státní závěrečné zkoušky v Polsku absolvují pouze studenti medicíny.

Část respondentů chválí prakticky zaměřenou výuku na Palackého univerzitě, konkrétně se jedná o bosenské studenty (Respondent 2, Respondent 3, Respondent 4) velmi chválí. Jelikož byly výpovědi značně podobné, uvedu pouze 1 vyjádření:

- Respondent 2 (bosenský student):

„Myslím, že tady je víc práce a je to víc prakticky zaměřené. Tam (v Bosně, pozn.) jsme se furt jen učili nazpaměť knížky...“

2 respondenti naopak považují praktické zaměření na univerzitě za nedostačující:

- Respondent 6 (slovenská studentka)

„Taky si myslím, že by se měla změnit výuka seminářů. My totiž v kuse sedíme jen u knížek a praxi prakticky nemáme. Mělo by to být akčnější, tady je to takové suché. Když jsem byla totiž na praxi, tak jsem zjistila, že mi jen ta teorie nestačí. Viděla jsem, že to prostě funguje jinak. Bylo problém tu teorii převést do té praxe.“

- Respondent 7 (polský student):

„No, tak já třeba si myslím, že tady na univerzitě je to zbytečně moc teoretické. Jako prostě, že ti dají učebnice a nauč se to nazpaměť a nemusíš tomu vůbec rozumět. Ale tak ono to záleží i na předmětu měli jsme to tak i někdy v Polsku.“

Taiwanský student medicíny (Respondent 8) byl na rozhraní, neboť sám považuje praktickou část výuky za velmi dobrou, zejména na praxi v nemocnici, neboť *„Ale na Taiwan taky těžký. Situaci na Taiwan taky není dobrý, protože pacient na Tchaj-wan,*

ted'ka nevím, není moc sympatické, když jako student jako mě, dělat víc cvičení a pacient řekl: mít víc potřebujeme experience“ (=zkušenost, tamější pacienti jsou neradi ošetřováni ze strany praktikantů, pozn.), ale nemá názor, zda je tomu věnováno málo času.

Protikladné názory na pedagogy a jejich přístup k výuce, potažmo studentům obecně, se lišil. Bosenští studenti si přístup pedagogů zcela pochvalovali, Respondent 4 uvádí, že vztah mezi profesory a studenty je „vlídnější a přátelský“ než u nich v Bosně, kde měli dojem přehnaně nadřazeného přístupu. Naopak slovenská studenta zdejšími pedagogům vyčítá neschopnost motivování studentů: „*tady, a tím myslím Olomouc, se nás snaží spíš odradit. Ne jako jen Slováky, ale celkově odsuzují studenty a znechucují to těm studentům. Pripadá mi to, že uvažují tak, že si jako udrží studenty do nějakého třetího ročníku a pak je klidně vyrazí, když už je nepotřebují. Tady třeba naberou strašně moc lidí, když to dokončí třetina, tak je to moc.*“ Polská studentka kritizuje nedostatečnou aktivitu učitelů: „*No, mně třeba vadí, že máme jen ty referáty. Ti učitelé prostě nedají nic od sebe, jako, že by mohli něco říct. Já nevím, jestli to třeba někdo říká dobře nebo ne. Že ti učitelé jsou ticho u těch referátů. To se mi fakt nelíbí. A taky ty prezentace.*“

Společnou myšlenkou 2 respondentů byla také nižší náročnost studia:

- Respondent 7 (polský student):

„Já si myslím, že by vyučující měli být náročnější a měli by mít přesně stanovené požadavky, to se mi tady zdá slabší.“

- Respondent 4 (bosenský student):

„Studuju tu rok a půl, určitě bych něco změnil, například si myslím, že je tady výuka méně náročná, sice mi to vyhovuje, ale když chceš něco umět, musíš více makat.“

V ostatním se respondenti rozcházel, ale se studiem jsou celkově spokojeni. Kladným hodnocením ze strany bosenského studenta (Respondent 4) byla pochvala vybavení, knihovny a dostupnosti k informacím.

Je nutné opět si připomenout, že cizinci mají stejné podmínky studia jako studenti majoritní společnosti ve stejném studijním programu-oboru. Této kategorii se vymykají studenti absolvující cizojazyčný studijní program („double degree“), realizovaný většinou v angličtině. V případě taiwanského studenta, který navštěvuje anglický program všeobecného lékařství, je roční poplatek 8.900 Euro (dle jeho slov zaokrouhlo na 9000 Euro). Cizinci studující běžný studijní program nemají žádné finanční závazky vůči škole,

ale musí hradit finanční poplatky státu, a to za zdravotní pojištění a pobytové taxy. Za zdravotní pojištění se platí 500 Euro/rok a za pobytovou taxu 100 Euro/rok. Tyto poplatky se týkají pouze cizinců, kteří pocházejí ze zemí mimo Evropskou unii. V případě mého výzkumu se jedná o bosenské studenty a studenta z Taiwanu. Poplatky jsou pro všechny stejné. Cizinci, jejichž státní příslušnost náleží státu v Evropské unii, jsou všech poplatků zbaveni a v případě zdravotního ošetření zaplatí pouze regulační poplatek. Tito studenti mohou využít víza „přechodného pobytu“, z vyzpovídaných respondentů toho využila pouze slovenská studentka.

5.1.3 Kategorie 3 – Přístup pedagogů k cizincům

Trs použité v této kategorii: přístup, pedagogové

Tato kategorie se váže na výzkumnou otázku č. 3: *Jak subjektivně studenti hodnotí přístup vyučujících k cizincům na Univerzitě Palackého v Olomouci?* Jednalo se mi o zjištění, zda pedagogové tuší, že mají mezi studenty cizince, zda jsou ochotni jim pomáhat, popř. zda k nim přistupují jinak a jak. Všichni respondenti mají s pedagogy velmi pozitivní zkušenosti, pouze jedna studentka se setkala s jednou negativní zkušeností.

- Respondent 1 (německý student):

„Ano, všechno mi pomáhali. Když nerozumím a po hodině se jdu zeptat, dostal jsem vždy pomoc.“

- Respondent 2 (bosenský student):

Respondent v případě nepochopení látky volí raději tuto možnost: *„Já se ptám studentů. Ale myslím, že učitelé by taky řekli.“* Přesto potom dodává vlastní zkušenosti a postřehy: *„Ano to ano, ale my máme přednášku a tam nás je moc, tak tam si moc nevšimnou. Ale když máme ve sportovní hale cvičení, tak se vždy zeptají: Respondente, rozumíš? Protože když nechápu tu hru, tak to nemůžu hrát.“*

- Respondent 3 (bosenský student) :

„Ano, v rámci magistra (předešlé studium, pozn.) ano, byli hodní, pomáhali, dovolili nám to psát v angličtině, třeba i testy. Zkouška byla ale v češtině, vyšli nám vstříc, my jsme se zeptali a povolili nám to. Ale teď je to jiné, mám třeba bosenské kamarády, kteří mají úroveň angličtiny stejnou jako u češtiny, a tak to dělali v češtině, ale učitelé na ně byli moc ohleduplní. U mě byla angličtina lepší.“ Při otázce, zda se o studenty s cizí státní příslušností zajímali i při přednáškách, odpověděl kladně s mírnou odchylkou: *„Jo, to jo.“*

Někteří ale třeba ne. Někteří se fakt zeptali, jestli to mají zopakovat a jestli nám je všechno jasné, ale některé to nezajímalo. Podle mě si mysleli, že máme mít stejné nároky jako čeští studenti, a tak je to moc nebralo. Ale většina se ptala.“

Ostatní respondenti odpověděli podobně. Pouze slovenská studentka (respondent 6) nemá zkušenosti s tímto problémem a škola jí vychází vstříc, neboť všechny práce může psát ve svém rodném jazyce, tedy slovenštině. Pouze Respondent 5, ač přiznává, že se k ní učitelé vždy chovali hezky a dávali jí úlevy v podobě možnosti odevzdat jen písemné verze referátů, přesto spatřuje nedostatky v podobě písemných zkoušek: „...*třeba ještě ani nepočítali, že nerozumím otázek, nepočítali, že neumím třeba slangové výrazy v rozboru věty, a když nevím, co to znamená, tak to potom neuděláš. Ale já bych asi ani nechtěla být považovaná jako cizinka, aby na mě jako byli jiní. Studuju češtinu, tak to musím umět.“*

Respondent 8 (student lékařství) studuje v anglickém programu, přesto musí podstupovat semináře vedené v českém jazyce (zejména praktické semináře v nemocnici, neboť s českými pacienty musí mluvit česky) a nikdy se nesetkal s neochotou pedagoga.

5.1.4 Kategorie č. 4 – Adaptace v České republice

Trs použitý v této kategorii: adaptace, kultura, jazyk

Tato kategorie přináší subjektivní pohled cizinců na jejich adaptaci v České republice. Jelikož se jedná o širší oblast, rozhodla jsem se tuto kategorii rozčlenit na dvě subkategorie, a to na kulturu a jazyk.

5.1.4.1 Subkategorie 1- kultura

V rámci provedených rozhovorů nevyplývalo nic, co by nasvědčovalo případné separaci. Většinou se jedná o úspěšné integrování do společnosti, neboť si uchovávají své původní znaky (jídlo, návštěva kostela apod.). Přesto někteří z nich upozorňují, že prvotní přijetí jejich osob ze strany Čechů bylo svým způsobem odtažitější:

- Respondent 7 (polský student):

„Já bych řekl, že Češi akorát nebyli moc otevření. Jako když jsem byl na kolejích, tak třeba Češi moc nechtěli s námi chodit na pivo. Jako možná je to tím, že se museli moc učit. Ale ze začátku byli takový uzavřenější. Až teď, když mám kamarády, tak s nimi je to už v pohodě.“

- Respondent 1 (německý student):

„Na začátku jsem měl problémy s tím, že jsem myslel, že budu mluvit jen česky a jako, Češi jsou takový uzavření a odměření. Trochu. To mi sice vadilo, ale byli tam Poláci, tak jsem mluvil jen polsky.“

Další respondenti přiznávají, že za vzniklou situaci může jazyková bariéra, nebo nemají pocit prvotního nepřijetí ze strany majoritní společnosti.

V případě otázky, zda zažili po příjezdu do České republiky kulturní šok, většina odpověděla záporně. Nicméně bosenští studenti (respondent 3 a 4) se shodli na podobné výpovědi: *„No, mně vadí smrkání. Jako u nás třeba se to na veřejnosti nedělá. Třeba v učebně, to je neslušné, nepříjemné. Tady normálně to funguje. Nebo třeba jídlo na přednáškách, u nás by to profesori asi netrpěli. Někteří nosí taky ponožky a sandály, to mi taky vadí, ale jinak v pohodě.“* Taiwanský student se shoduje v neuznávání smrkání na veřejnosti a přidává, že mu chybí zvyk říhnout si po jídle ve znamení pochvaly kuchaři.

V rámci adaptace mě taky zajímalo, zda respondenti zažili negativní zkušenost s majoritní společností z důvodu jejich cizinecké příslušnosti (projevy xenofobie, rasismu). Přímo se s takovou událostí setkal pouze Taiwanský student: *„Taky jsou lidi. To jsou dvakrát. Jednou v Kauflandu, z gymnázia. Já končil jsem koupě v Kauflandu a řekl mi jeden kluk: „Fuck you“ a plivl na mě. Taky jednou jsem byl v tramvaji a byl muž, vypadal moc hrozně a měl červený obličej a myslím, že to nějaký drogy a křičel na mě, že jako mám jít do Mongolska. On chtěl bojovat, ale to my taky nesmíme, protože každý rok musíme mít nové vízum a kdybych bojoval...“* (student se bál z důvodu záznamu na policii, které by mohlo zapříčinit neprodloužení víza). 2 studující cizinci se s takovou zkušeností nesetkali přímo, jen zprostředkovaně: *„No, já osobně ne. Ale mám kamarády, kteří se s tím setkali. Ale jsou to hlavní černoši a asiati, ti lidi, na kterých na první pohled poznáš, že jsou cizinci.“*

Někteří respondenti se shodují v námitkách na české jídlo, větší problémy nezaznamenali.

5.1.4.2 Subkategorie- jazyk

Jazyk je prvkem, který je pro celkovou adaptaci velmi důležitým prvkem. Zajímalo mě proto, zda se respondenti setkali s jazykovou bariérou ve veřejném životě (obchod, vyřizování záležitostí apod.). Všichni se shodli, že jejich čeština, zejména na začátku, nebyla na vysoké úrovni, ale vždy se domluvili, ať už anglicky, nebo tzv. „rukama nohama“:

- Respondent 2 (bosenský student):

„Nějak jsem se domluvil, nachystal jsem si to na google translate a jdu. Navíc bosensština je dost podobá čeština -stejná slova. Problém je pro mě gramatika, mluvení ani ne.“

- Respondent 5 (polská studentka):

„Jo, jednalo se spíš o potraviny, chtěla jsem vždycky nějaký sýr a oni mi dali úplně jiný. Ale jinak to vždycky šlo, kdyžtak jsem jen ukázala a bylo to.“

Při rozhovorech mě rovněž zajímalo, jaká část češtiny jim připadá nejtěžší. Všichni se shodli, že nejtěžší je pro ně psaný projev a gramatika (měkké a tvrdé i, u bosenských i polských studentů je problém s výslovností hlásek h a ch, slovenské studentce dělá největší problém hláska ř).

Každý se respondentů se schází jednou za čas se svými krajany, kde se používá čeština jen v rámci procvičení, jinak komunikují zásadně rodným jazykem. Češtinu používají zejména s českými kamarády a spolužáky, s ostatními cizinci jen za předpokladu, že je jejich čeština dostačující. V případě setkání s cizinci, jejichž čeština není na stejné úrovni jako u respondentů, volí nepřekvapivě angličtinu.

5.1.5 Kategorie č. 5 – Kurzu češtiny

Trs použitý v této kategorii: kurz češtiny

Pro všechny studenty jsou na Univerzitě Palackého v Olomouci realizovány kurzy češtiny. V rámci této kategorie je zpracováno, jak studenti subjektivně hodnotí průběh výuky a zda jim tento kurz byl užitečný a měl pro značný vliv na zlepšení jejich jazykových dovedností. Všichni účastníci používali učebnici od Lídy Holé *New Czech Step by Step* (2008). Kurz většina respondentů navštěvovala 2x týdně, doba trvání byla hodina a půl. Ve výuce se mluvilo převážně česky, pouze při absolutním nepochopení se používal mediační jazyk-angličtina. Návštěvníci kurzu se vesměs shodli, že by kurz mohl být rychlejší a jinak koncipován:

- Respondent 2 (bosenský student):

„Já myslím, že se učíme stejně, moc stejné věci, pořád opakujeme stejné věci. Mohlo by to být trochu rychlejší.“

- Respondent 3 (bosenský student):

„Záleží na učitelích. Ale myslím si, že by se to mělo zrychlit. Moc se tam pořád opakuje. Nevím, jestli to tak musí být, možná jo. Já bych to nějak zrychlil a nezaměřoval bych se

tolik na gramatiku, ale na praktické věci, protože to je důležitější. Třeba bych víc mluvil. Protože gramatiku se postupem času nějak naučíš, ale to mluvení a slovíčka je důležitější.“

○ Respondent 4 (bosenský student):

„Přínosný je, ale mohlo by to být lepší, víš co, my jsme z Bosny a máme stejný základ jako slovanský jazyk, takže to nechápu, že to můžeme zvládnout rychleji. Tak třeba Španěli nemají žádný základ a učíme se stejně jako oni.“

Ostatní respondenti souhlasili, vyjma slovenské studentky, která podstoupila kurz češtiny dobrovolně a probírali zde pouze české a slovenské ekvivalenty. Také její ukončení kurzu bylo odlišné. Na rozdíl od ostatních respondentů, kteří museli podstoupit závěrečný test a zkoušku, musela odevzdat pouze práci v českém jazyce.

Polská studentka by měla návrh na rozložení studentů (z hlediska úrovně a zájmu): *„Já bych chtěla, aby tady byla třeba ještě jedna úroveň mezi pokročilými a mírně pokročilými. Nebo aby to bylo rozdělené jako tak, že pro ty, co jen gramatiku chtějí, a pro ty, co chtějí mluvit. A pak třeba jen pro Poláky. A pro ty, co studují češtinu apod. Víím, že je to ale asi nerealizovatelné.“*

Kromě námitek k rychlosti kurzu se objevily také námitky ohledně převažující části výuky zaměřené na gramatiku, studenti by raději mluvili. Polská studentka se o této problematice vyjádřila slovy: *„... to mi přišlo, že jsme jen gramatiku dělali a vůbec jsme nemluvili. Jen jsme dělali učebnici a četli příklady.“*

5.1.6 Kategorie č. 6 – Volný čas

Trs použitý v této kategorii: Volný čas

V této kategorii jsou seříděny způsoby trávení času ze strany respondentů, hodnotí město Olomouc v rámci dostatečných prostředků pro jeho náplň. Shodně respondenti uvedli, že mají volného času pomálu a musí se učit, tudíž čas tráví studováním a v knihovně. Po upřesnění termínu „volný čas“ se přeci jen rozpomněli i na další aktivity. Ač je spektrum možností trávení volného času velmi široké, našlo se podobné zodpovězení okruhu těchto otázek. U mužských respondentů dominuje v trávení volného času sport:

○ Respondent 1 (německý student):

„Mám rád kolo-na svatý kopeček, nebo rád sportuju, hrajeme fotbal a tak.“

○ Respondent 2 (bosenský student):

„Ano, moc je toho, ale když venku je pěkně, jdu na kolo, ale teď ho mám pokažené, pichlou gumu.“

Další mužští respondenti tráví volný čas podobně, tedy jízdou na kole, hraním basketbalu. Pouze Respondent 8 (taiwanský student) neuvádí mezi činnosti vykonávané ve volném času sport, ale výlety po českých městech. Další shody proběhly v navštěvování různých barů a posezení s přáteli.

Všichni respondenti se shodují na tom, že prostředků a aktivit pro trávení volného času je v Olomouci dostatek. Mají pak pouze individuálně výhrady k finanční náročnosti (slovenská studentka) nebo k faktu, že Olomouc „žije“ pouze přes akademický rok, polský student uvádí: *„Ano, tady je hodně festivalů a různých divadelních představení. Ale zase na druhou stranu musím říct, že je tady nuda o prázdninách. Podle mě Olomouc žije jen v akademickém roce, je to studentské město.“*

V rámci tohoto okruhu si dovolím okrajově zmínit i jejich návraty domů, tedy kolikrát za rok se dostanou domů. Nejčastěji jezdí domů slovenská studentka (cca 1x za měsíc), polští studenti shodně uvádějí (2x-3x za semestr, zejména v období svátků), bosenští studenti uvádějí (1x za semestr) a taiwanský student pouze jedno za rok: *„Pro mě to je jedenkrát za rok, protože lístek letadlo lístek moc prachů. Pro mě to je 1000 euro.“*

5.1.7 Kategorie č. 7 – Budoucnost respondentů v České republice

Trs použitý v této kategorii: budoucnost

Tato kategorie se věnuje subjektivnímu pohledu na budoucnost zpovídaných respondentů, protože mě zajímalo, zda svou budoucnost spojují s Českou republikou. Kategorie zároveň odpovídá na výzkumnou otázku č. 6: *Spojují cizinci svou budoucnost s Českou republikou?*

Odpovědi respondentů se rozprostíraly do 2 podobností:

1. Cizinci, kteří se po ukončení studia chtějí vrátit domů, na otázku, zda chtějí zůstat v České republice i po ukončení studia, odpovídali následovně:

- Respondent 5 (polská studentka):

„To já ještě nevím. Radši bych se asi vrátila do Krakova.“ Na otázku proč reagovala slovy: *„Protože Krakov je moje město. Mám to moc ráda. Bez něj bych byla jako bez vody. I teď se tam musím vracet.“* Na otázku, zda by o pobytu v České republice nezůstala ani za předpokladu lepší pracovní nabídky, odpověděla: *„No, záleží, jestli bych v Krakově měla*

taky místo. Ale teď jsem slyšela, že byly nějaké výzkumy, nějaká agentura práce to dělala, že po kterém oboru dostaneš práci. A česká filologie měla 100%, takže tam bych se nebála. Tam je práce dost. Na překladatelství a pro různé firmy a tak. Jezdí tam třeba i Češi, kteří neumí polsky, a pracují na univerzitě. Protože tam je těch lidí, co umí česky, velmi málo.“

- Respondent 2 (bosenský student):

„To záleží na práci. Já Bosnu miluju, takže když tam najdu práci, tak chci jít tam.“ Na otázku, jak vysoká je pravděpodobnost zisku práce v oboru v Bosně a Hercegovině odpověděl: „Tam je hodně postižených lidí, ale nobody care (pozn. nikdo se nezajímá). Já mám být totiž učitel tělocviku pro postižené. My v Bosně nemáme učitele, který by zařídil, aby ve třídě, kde je jeden člověk postižený, tak jak zařídil, aby se to dítě zapojilo. Ale doufám, že se to zlepší. Situace v Bosně je totiž jiná, je to tam zaostalejší než tady, ale snad by se to vstupem do EU zlepšilo.“

- Respondent 3 (bosenský student):

„Radši bych dělal doma, ale kdyby tady byla příležitost, nevadilo by mi to, ale asi ne napořád.“ Při upřesnění odpovědi po mém vybidnutí dodal: „No, určitě doma. Zkusím to doma a pak uvidím.“

2. Cizinci, kteří se po ukončení studia zůstat v České republice, na otázku, zda si spojují budoucnost s Českou republikou i po ukončení studia, odpovídali následovně:

- Respondent 6 (slovenská studentka):

„No, já bych chtěla jít do Prahy.“ Na otázku proč odpověděla: „Tak v Praze je více možností. Tady v Olomouci je málo lidí, bylo by tady víc právníků než lidí. Jako asi nejvíc bych chtěla jít do Bratislavy, ale tam je to strašně drahé, daleko dražší než v Praze. I v Košicích bych zůstala. Ono bude záležet na tom, kde dostanu lepší nabídky na práci.“

- Respondent 7 (polský student):

„Uvažuju. Vlastně já teď chci zůstat v České republice. Je to zkušenost bydlet v cizí zemi.“ Na otázku, zda by volil jiné město, odpověděl: „Ne, jen Olomouc. Jinam nechci.“

- Respondent 4 (bosenský student):

„Ne, domů nechci, zkusím zůstat na doktorské studium, protože to je způsob, jak zůstat tady a v Evropské Unii.“

Zbylí respondenti byli většinou ještě nerozhodnutí, neuvažovali nad tím nebo přemýšleli i o jiných státech v Evropě. Všichni respondenti na otázku, zda budou na svůj pobyt v České republice vzpomínat kladně, odpověděli shodně pozitivní odpovědí. Nejlépe to vystihuje odpověď bosenského studenta: „*Ano, Česi jsou super. A dali jste mi velkou šanci, abych měl lepší život. Jsem šťastný, je to zkušenost, učím se dva nové jazyky a potkal jsem lidi z celého světa, je to multikulturní a je to super.*“

5.2 Odpovědi na dílčí cíle výzkumu

1) Zjistit, jak probíhá vzdělávání cizinců na Univerzitě Palackého v Olomouci.

Je nutné připomenout, že výuka studentů s cizí státní příslušností se nijak neliší od výuky studentů majoritní společnosti stejného studijního programu/oboru. Pouze studenti, kteří si zvolí cizojazyčný program, absolvují předměty v cizím jazyce (nejčastěji angličtina). Tento program je však na rozdíl od klasických studijních programů zpoplatněn (8900 Euro/rok). Studující cizinci v běžných programech nemusí plnit žádné finanční povinnosti vůči škole, platí pouze poplatky spojené se zdravotním pojištěním a pobytovými taxami, přičemž se to týká pouze cizinců, jejichž státní příslušnost se neváže ke státu Evropské unie. Poplatek za zdravotní pojištění v tomto případě činí 500 Euro/rok, pobytová taxa se stanovuje ve výši 100 Euro/rok.

Respondenti hodnotili výuku i systém českého školství kladně. Měli pouze subjektivní námitky vzhledem praktickému zaměření a náročnosti. Přístup pedagogů k cizincům hodnotili všichni účastníci výzkumu pozitivně, neboť zažívají z jejich strany pochopení, vstřícnost a toleranci. Tolerance se projevuje také mnohými úlevami v podobě možnosti odevzdání práce v jiném jazyce (angličtina, slovenština), více času na test apod.

Všichni respondenti byli/jsou účastníky bezplatného kurzu češtiny. Jako návrh na zlepšení považují v drtivé většině v kladení důrazu na praktická cvičení v mluvené podobě a zrychlení probírání látky.

2) Zjistit, jak probíhá adaptace cizinců na Univerzitě Palackého v Olomouci a jejich adaptace v České republice.

Respondenti popisují svou adaptaci jako úspěšné integrování-mají české přátele, rozumí jazyku a nemají pocit segregace. Část respondentů však uvádí, že jejich prvotní dojem z majoritní společnosti byl spíše negativní, neboť působili odměřeně. Jako důvod však uvádějí možnost vzájemného jazykového nepochopení.

V případě zažití kulturního šoku se nevyjádřili zcela odhodlaně, přesto uvedli pár kulturních rozdílů v podobě zvyků, které jim nejsou zcela příjemné. Část odkázala na veřejné smrkání, taiwanský student naopak postrádá asijský rituál po jídle (říhnutí jako pochvala).

Většina respondentů se nikdy nesetkala s negativní reakcí ze strany majority vzhledem k jejich původu, někteří to ale zažili zprostředkovaně přes přátele, kteří tomu byli podrobni. Říkají, že znají cizince, vůči kterým bylo použito negativních projevů (rasismus). Jednalo se zejména o cizince černé pleti a o asijské příslušníky. Taiwanský respondent se sám setkal s rasistickým postojem, a to dvakrát. Přesto hovoří o Čechách jako o hodných lidech. Z jeho slov vyplynulo, že to nelze paušalizovat. Žádný z nich nepocituje ze strany majority zášť a nenávist a jejich vztah k českým občanům je kladný.

Jazyková adaptace je z jejich subjektivního pohledu rovněž na vysoké úrovni, ačkoliv uváděli příklady neporozumění ve veřejném životě, které se však stávaly většinou zpočátku jejich pobytu. Já jako tazatel jsem rovněž měla možnost posoudit jejich jazykové dovednosti a hodnotím je velmi kladně, zejména s ohledem na krátkou dobu, kterou zde strávili (např. bosenský student pobýval v době rozhovoru v České republice necelého půlroku a domluva proběhla prakticky bez problémů). Jako hlavní faktor jejich jazykového zlepšení považují přirozenou komunikaci s majoritní společností.

5.3 Odpovědi na výzkumné otázky

1. Z jakého důvodu si cizinci vybrali pro své studium Univerzitu Palackého v Olomouci?

Z výpovědi všech respondentů je patrné, že důvody k rozhodnutí ke studiu na Univerzitě Palackého se liší. Hraje zde role nedostupnost zvoleného oboru v zemi původu (v případě bosenských studentů) a vlastní, popřípadě zprostředkovaná zkušenost (výměnné pobyty, Erasmus), která byla pro dané účastníky natolik pozitivní, že se rozhodli studovat v České republice. V případě slovenské studentky se jednalo pouze o individuální pohnutku osamostatnění se. Školné zde roli nehrálo.

2. Jakým způsobem se liší vzdělávání v České republice (na UPOL) od vzdělávání v zemi daného cizince?

Ve všech zemích původu respondentů funguje podobný systém vysokých škol jako v České republice (kreditový systém, doba studia, přijetí ke studiu i podmínky studia). Každá

vysoká škola má však svá specifika, to znamená, že nepatrné podmínky se liší od univerzity k univerzitě. Rozpor jsem našla pouze v ukončení bakalářského studia v Polsku, kde není nutné vykonávat státní závěrečné zkoušky. K úspěšnému absolvování studijního programu stačí obhajoba bakalářské práce a splnění studijní povinnosti (zkoušky, zápočty). V případě rozdílu vysokých škol v Bosně a Hercegovině je nezavedení informačního systému (Stag, Portál). Studentům stačí pouze index. V Polsku je informační systém zaveden jen na vybraných univerzitách.

Rozdíly můžeme spatřovat také v placení či neplacení školného. V Polsku a na Slovensku se školné neplatí. V Taiwanu se platí školné na všech univerzitách, v průměru 4000 Euro. Bosna a Hercegovina má školné rovněž zavedené, jeho výše se liší jednotlivými univerzitami a také úspěšností studentů. Průměrný student tam platí 150 Euro za semestr. V Německu se školné rovněž platí, ale respondent mi nebyl schopen říct přesnou výši. Udal, že platil 100 Euro za semestr, ale měl výhody v podobě bezplatného cestování po celém regionu.

Rozpory nastaly v subjektivním vnímání náročnosti. Část respondentů považuje zdejší výuku za méně náročnou, část naopak za náročnější než v zemi původu. Přístup učitelů ke všem studentům hodnotí také v rozporu, pouze bosenští studenti se shodují v názoru, že zdejší vztahy pedagog-student jsou vlídnější a postaveny na rovnějším principu. Otázka zaměřenosti univerzity na praxi či teorii se ukázalo rovněž jako subjektivně vnímatelné. Část respondentů vyslovila dojem větší praktické zaměřenosti (zejména bosenští studenti, Fakulta tělesné kultury), jiní považují praxi na zdejší univerzitě za zanedbávanou.

Celkově jsou však respondenti s výukou na Univerzitě Palackého spokojeni. Změnili by pouze výše zmíněné poznatky (přístup učitelů, praktické zaměření a náročnost).

3. Jak subjektivně studenti hodnotí přístup vyučujících k cizincům na Univerzitě Palackého v Olomouci?

V případě přístupu učitelů ke studentům s jinou státní příslušností hodnotili jejich činnost velmi kladně. Ač mají stejné podmínky studia jako studenti majoritní společnosti, přeci jen se jim dostane jistých úlev v podobě: možnosti odevzdání seminárních prací v jiném jazyce (angličtina, slovenština), více času na test nebo možnosti nepřednášet referát ústně, ale odevzdat ho jen v písemné podobě. Žádný ze studentů se neseťkal s negativním chováním ze strany pedagoga z důvodu své cizinecké příslušnosti. Studující cizinci nikdy nebyli odmítáni nebo přehlíženi, vždy měli možnost doptání v případě nepochopení. Pouze

jedna studentka uvedla negativní zkušenost, kdy pedagog nepočítal s tím, že by nemusela rozumět výrazům v textu, nicméně tato studentka studuje češtinu, tudíž označit takové chování za negativní je v rozporu.

4. Jak subjektivně hodnotí cizinci studující na Univerzitě Palackého v Olomouci svou znalost českého jazyka?

Svou znalost češtiny hodnotí respondenti poměrně kladně. Přiznávají, že v porozumění problém takřka nemají, spíš jim dělá problém umět se vyjádřit. Největší překážkou je pro ně psaný projev, neboť shodně označili gramatickou koncepci českého jazyka za složitou. Podle národnosti se rozlišeně stavili k otázce, co jim dělá největší problém. Všichni shodně odpověděli gramatiku, v dalším výčtu se to lišilo. V případě příbuznosti jazyků- polského a bosenského- je největším problémem výslovnost hlásek h a ch, německému studentovi dělá problém výslovnost dlouhých samohlásek, taiwanskému studentovi z důvodu naprosté odlišnosti jazyků přišlo namáhavé vše.

Všichni studenti navštěvují/navštěvovali kurz češtiny. Většina studentů hodnotila kurz neutrálně až negativně. Objevovaly se námitky z pomalého postupu, nedostatečného prostoru na mluvení a přílišného zaměření na gramatiku. Dle slov respondentů jim kurz nebyl nejpřínosnějším zdrojem zlepšení jejich jazykových dovedností, které dle jejich slov zlepšila spíš přirozená komunikace s majoritní společností.

5. Jak probíhá adaptace cizinců v průběhu jejich studia na Univerzitě Palackého v Olomouci?

Respondenti popisují svou adaptaci jako úspěšné integrování-mají české přátele, rozumí jazyku a nemají pocit segregace. Část respondentů však uvádí, že jejich prvotní dojem z majoritní společnosti byl spíše negativní, neboť působili odměřeně. Jako důvod však uvádějí možnost vzájemného jazykového nepochopení.

V případě zažití kulturního šoku se nevyjádřili zcela odhodlaně, přesto uvedli pár kulturních rozdílů v podobě zvyků, které jim nejsou zcela příjemné. Část odkázala na veřejné smrkání, taiwanský student naopak postrádá asijský rituál po jídle (říhnutí jako pochvala).

Většina respondentů se nikdy nesešla s negativní reakcí ze strany majority vzhledem k jejich původu, někteří to ale zažili zprostředkovaně přes přátele, kteří tomu byli podrobeni. Říkají, že znají cizince, vůči kterým bylo použito negativních projevů

(rasismus). Jednalo se zejména o cizince černé pleti a o asijské příslušníky. Taiwanský respondent se sám setkal s rasistickým postojem, a to dvakrát. Přesto hovoří o Čechách jako o hodných lidech. Z jeho slov vyplynulo, že to nelze paušalizovat.

6. Spojují cizinci svou budoucnost s Českou republikou?

V otázce budoucnosti a jejím spojením s pobytem v České republice se respondenti rozdělil do tří skupin. Část dotazovaných se chce vrátit domů, plyne to zřejmě ze silného emočního pouta a z části i z vlastenectví. Druhá část si zemi natolik oblíbila, že se rozhodla zde pokračovat, a třetí část je ještě nerozhodnuta. Každý respondent však uvedl, že důležitým měřítkem bude zisk práce v oboru.

6 SHRNU TÍ VÝZKUMU

Hlavním cílem výzkumu bylo zmapovat vzdělávání cizinců na Univerzitě Palackého v Olomouci, zaznamenat problematické oblasti jejich vzdělávání a adaptace v České republice a provést doporučení na změnu.

Zmapování jejich vzdělání na dané univerzitě probíhalo na základě získaných dat během realizovaných rozhovorů. Pokud bych měla stručně shrnout jejich vzdělávání na příslušné univerzitě, musíme si zejména uvědomit, že jejich podmínky studia jsou naprosto stejné jako u studentů majoritní společnosti, tzn. stejné testy, stejná úroveň, bezplatné školství atd. Pouze jeden student se vymyká rámci běžného studenta na univerzitě, neboť studuje speciální vzdělávací program v angličtině, kde se však platí poplatek 8900 Euro/rok. Ostatní studující cizinci nemají vůči škole žádné finanční závazky, platí pouze zdravotní pojištění (500 Euro/rok) a pobytové taxy (100 Euro/rok) pouze v případě, že jejich státní příslušnost je vázána ke státu nenáležícím k Evropské unii.

Problematické oblasti vzdělání bychom mohly spatřovat v případném nepochopení látky z důvodu nedostatečné znalosti češtiny. I přesto, že jejich jazykové dovednosti se dají zhodnotit na poměrně vysoké úrovni, dochází k občasnému nepochopení. V takovém případě se však všichni respondenti shodli na pozitivním hodnocení pedagogů, kteří jsou velmi vstřícní a vždy jim ochotně pomohou látku pochopit. Pouze jedna studentka uvedla, že pedagog jí nedal dostatečný prostor při psaní testu a nebral ohled na možné nepochopení, ke kterému došlo. Obecně se dá tedy shrnout, že pedagogičtí pracovníci na dané univerzitě jsou k cizincům vstřícní a tolerantní, přesto vyžadují stejné znalosti. Návrhem na zlepšení by tedy pouze bylo, aby nedocházelo k negativním výjimkám.

V případě adaptace se všichni cizinci cítí být úspěšnější-jak v oblasti kulturní, tak jazykové. Je samozřejmé, že každý si našel maličkost, která mu zde vadí, ale celkově se cítí být integrován a jsou s životem v České republice spokojeni. Přesto ale uvádějí, že počáteční dojem z českých obyvatel byl neutrální až negativní, neboť pocítovali jistou odměřenost. Někteří z respondentů se však přiklánějí k domněnce, že se tak dělo z důvodu jazykové bariéry. Návrh na zlepšení v této oblasti by byl spíše jen obecně podaná výzva majoritní společnosti, aby se cizincům nevyhýbala a niče ho se nebála. Jsou to stejní lidé jako my. Jazykovou adaptaci považují rovněž za téměř zvládnutou. Své jazykové dovednosti hodnotí kladně a jako pozorovatel to mohu potvrdit. Za hlavní prostředek svého zdokonalování jazyka vidí přirozenou komunikaci s majoritní společností. Kurz češtiny,

který měli všichni bezplatně k dispozici, hodnotí kladně, nicméně část respondentů se shoduje v nedostatečném praktickém zaměření a nedostatečně rychlém postupování. Zde bych navrhovala změnu v oblasti zaměření kurzu. Gramatika se jistě podceňovat nesmí, a proto se musí ponechat jako podstatná součást kurzu. Proto bych navrhovala zavedení kurzu, který by se zaměřoval pouze na mluvený projev.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se zaměřila na vzdělávání cizinců na Univerzitě Palackého v Olomouci. Snažila jsem se o zmapování jejich studia, problematických oblastí jejich vzdělávání a stav jejich adaptace.

Teoretická část práce je zaměřena na obecnou charakteristiku cizinecké problematiky. V první kapitole se tedy věnuji obecnému vymezení jejich postavení, adaptace a nezapomínám ani na popis negativních postojů a předsudků vůči nim. Druhá kapitola se zaměřuje na český systém vzdělávání, přičemž se zejména zaměřuji na systém vzdělávání v České republice, přičemž největší důraz je kladen na vzdělávání cizinců na českých vysokých školách. Závěrečná kapitola teoretické části se již výhradně věnuje Univerzitě Palackého v Olomouci a možnostmi, které studujícím cizincům nabízí.

Praktická část bakalářské práce byla zpracovaná formou kvalitativního výzkumu za využití metody polostrukturovaného rozhovoru. Získaná data byla vyhodnocena pomocí způsobem trsů s tematickým přeryvem. Data se týkala subjektivních pohledů cizinců studujících na Univerzitě Palackého, jejich názory na výuku, na vysokoškolský systém, hodnocení pedagogů a jejich vlastní pocit z procesu adaptace v České republice.

Závěrem bych dodala, že pro mou osobu byla práce velkým přínosem, neboť jsem se s danou problematikou seznámila nejen prostřednictvím odborné literatury, ale i osobní zkušeností, která je nenahraditelná. Můj zájem o dané téma bude jistě pokračovat a věřím, že práce může být inspirací jak pro pedagogy, kteří cizince vzdělávají, tak pro veřejnost, jež přichází s cizinci do styku v běžném životě a tento styk je v důsledku narůstajícího počtu cizinců v naší zemi je stále častější. Proto je třeba vyhnout se předsudkům a negativním postojům vůči lidem s cizí státní příslušností, lepší je je poznávat, učit se od nich a až na základě toho je hodnotit. Lze přeci žít v souladu, bez konfliktů. Postoj cizinců by měl být samozřejmě stejný, nicméně na základě výzkumu jsem z jejich úst nepocítila žádné negativní postoje vůči majoritě, ba naopak. Celkově lze jejich pocit nejen z Univerzity Palackého, ale i z celé České republiky shrnout jako velmi pozitivní, jejich výtky vůči systému, výuce, přístupu pedagogů či postoji majority jsou menšinové. Jejich pozitivní vztah vůči České republice bych ráda demonstrovala pomocí myšlenky jednoho z respondentů: *„Dali jste mi velkou šanci, abych měl lepší život. Jsem šťastný, je to zkušenost, učím se dva nové jazyky a potkal jsem lidi z celého světa, je to multikulturní a je to super.“*

Díky práci jsem získala nejen nově nabyté znalosti, ale podívala jsem se na jejich problematiku z jiné strany-totíž z jejich pohledu, což považuji za vůbec nejpřínosnější. Další odměnou pro mou osobu byl zároveň zisk nových přátel. Jsou to lidé, kteří přišli do České republiky za účelem nové zkušenosti a nového života. Jsem vděčná za to, že jsem se této práce ujala.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ASSENZA, Dora a kolektiv. *Individuální přístup k pomoci jiným, začlenění minorit. 4. díl.* Olomouc: A & M Publishing, 2007. ISBN 978-80-903654-3-8.
- [2] BIANCHI, Fra Enzo. *Přijetí cizince.* Praha: Pastorační středisko při Arcibiskupství pražském, 1998. ISBN 31-391-2168-8.
- [3] BOBYSUDOVÁ, Ludmila a Julie HERNANDEZOVÁ. *Cizinec a vzdělávání v České republice.* Praha: OPU - Organizace pro pomoc uprchlíkům, 2005. ISBN 80-239-4741-9
- [4] ČERNÝ, Jiří. Olomouc: Rubico, 1998. ISBN 80-858-3924-5.
- [5] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu.* Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- [6] HOLÁ, Lída. *New Czech Step by Step.* Praha: Akropolis, 2008. ISBN 978-80-86903-73-6.
- [7] KURIC, Josef a kol. *Ontogenetická psychologie.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství., 1986.
- [8] PALAŠČÁK, Radek. *Studij na Univerzitě Palackého v Olomouci: nabídka bakalářských, magisterských a doktorských studijních programů pro akademický rok 2007/2008.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, 181 s. ISBN 80-244-1461-9.
- [9] PRUDKÝ, Libor, Petr PABIAN a Karel ŠIMA. *České vysoké školství: na cestě od elitního k univerzálnímu vzdělávání 1989-2009.* Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3009-7.
- [10] PRŮCHA, Jan. *Vzdělávání a školství ve světě: základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů.* Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8290-4.
- [11] PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: teorie – praxe – výzkum.* Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-72-2.
- [13] PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník.* Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.

- [14] RÁKOCZYOVÁ, Miroslava a Robert TRBOLA. Sociální integrace přistěhovalců v České republice. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-7419-023-0.
- [15] RÁKOCZYOVÁ, Miroslava a Robert TRBOLA. Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I. Integrovační politika. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-19-8.
- [16] ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. Menšiny a migranti v České republice: My a oni. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.
- [17] ŠVARŤÍČEK, R., ŠEDOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN: 978-80-7367-313-0.
- [18] *Univerzita v Olomouci (1573-2009)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-802-4422-275.
- [19] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-
- [20] VALENTA, Milan a kolektiv. *Přístupy ke vzdělávání cizinců v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. ISBN 80-244-0586-5.
- [21] *Velký sociologický slovník. Svazek 1. A-O*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.
- [22] *Velký sociologický slovník. Svazek 2. P-Ž*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3.
- [23] *Vývojová ročenka školství v České republice 2003/2004-2008/2009*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2009. ISBN 978-80-211-0576-8.

Zákony a dokumenty

[24] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v ČR 2011*. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/1414-11>

[25] CESTINA PRO CIZINCE. *Připravte se s námi na zkoušku z českého jazyka pro trvalý pobyt v ČR*. Dostupné z: <http://cestina-pro-cizince.cz/uploads/Dokumenty/Prirucka%20www%20brozura.pdf>

[26] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A MLÁDEŽE. *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.* Dostupné z <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novy-skolsky-zakon>

[27] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A MLÁDEŽE. *Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.* Dostupné z:
<http://www.msmt.cz/search.php?action=results&query=z%C3%A1kon+%C4%8D.+111&x=0&y=0>

[28] MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky.* Dostupné z <http://www.mvcr.cz/soubor/uz-326-k-1-5-2011.aspx>

[29] UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. *Výroční zpráva o činnosti UP za rok 2010.* Dostupné z: http://www.upol.cz/fileadmin/user_upload/dokumenty/2011/2010-VZ_UP_o_cinnosti.pdf

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Charakteristika základního souboru.....	34
---	----

